

לעני ולגל תעזב אתם אני יהוה
 אלהיכם: פ חמישי אבג וידבר יהוה אל
 משה לאמר: כה דבר אל בני ישראל
 לאמר בחדש השביעי באחד לחדש
 יהיה לכם שבתון זכרון תרועה
 מקראי קדש: כה כל מלאכת עבודה
 לא תעשו והקרבתם אשה ליהוה: ס
 כו וידבר יהוה אל משה לאמר: כו אך

תשבוק יתחון אנא יי אלקכון:
 כג ומליל יי עם משה למימר:
 כד מליל עם בני ישראל למימר
 בירחא שביעאה בחד לירחא יהי
 קבון ירחא דוירן יבא מערע
 קדיש: כה כל עבדת פלחנא קא
 תעבדון ותקרבון קרבנא קדם יי:
 כו ומליל יי עם משה למימר:
 כז פרם בעשרא לירחא שביעאה

רשי

לקט בהיר

צחוכו (ח"ס): תעזב. הנח לפניהם והם ילקטו, ואין
 לך לסויע (ל) לאחד * מהם (ח"ס י"ע ט' - פאה ה' ז'): אני
 ה' אלהיכם. נחמן לשלם שכר (ל): (כד) זכרון
 תרועה. (זכרון) פסוקי זכרונות * ופסוקי שופרות (ס)
 (ח"ס), לזכור להם עקידת ילחק (מ) שקרב תחתיו איל
 (ר"י ט"ו): (כה) והקרבתם אשה. המוספים
 האמורים בחומש הפקודים (כ) (במד' כ"ט): (כו) אך.
 כל אכין ורקין שבחורה מיעוטיין (הן) (כ) (ב"ר א' י"ד),
 שינוי נוסחאות * את אחד * זכרון.

הניתק לעשה (והשיב את הגזילה) כדאיתא בב"ק ל"ד ופסקו ר"מ במו"ל, ומאומרו כאן מעוז אותם פעם ב' דרשו בו
 דרשה זו (מ"ל): (טל) לעיל בפ' קדושים אני ה' שאחר מתנות אביונים פירש רבינו דין לפרע ואיני גובה וכו' (והוא
 מת"כ), וכאן אמר להפך, לפי דרכינו באתם הקודם שהוא כמו והשיב את הגזילה, נכון הוא כפסוק ופרת, למי שגזלו ולוקחו
 אמר הכתוב שם אני ה' דין לפרע, ולמי שמקיים העשה להחזירו אמר כאן אני ה' לשלם שכר (ב"ב): (מ) הגם שזריך
 לומר גם פסוקי מלכות, אבל לא מפסוק זה למדו אותו מו"ל, אלא מפסוק (במד' י"י) גהיה לכם לזכרון וגו' אני ה'
 אלקיכם, ורבינו לא נחית להביא כל ההלכות, רק מה שנחון לו לפרש פשטי הכתובים, וכאן קשה לו מה זה זכרון תרועה, ולא
 אמר יום תרועה כמו בפ' פנחס, והגם שכבר דרשו בו יום תרועה בחול זכרון תרועה בשבת, זו אסמכתא היא שקמכו מו"ל
 גזירתם על הכתוב, ואינו פשוטו, שהרי במקדש היו מוקעין אפילו בשבת, רק גזירת חכמים גבולין משום שבות, והאמת שגם
 לומר מלכות וזכרונות שופרות הוא ג"כ חיובא דרבנן והפסוק רק אסמכתא, אבל נוכל לדחוק ולומר ולפרש הכתוב זכרון
 תרועה שעל ידי שאתם מריעין בשופר של איל אתם נזכרים לפני לטוב, ולזה תקנו מו"ל פסוקי זכרונות ושופרות (ג"א),
 ובספיה"ק דברי דוד כתב שלהחיר מלכות וזכרונות ושופרות היא חיובא דאורייתא, והם שאמרו מו"ל שחכמים תקנום הוא
 הנוסח, אבל ע"פ הדבר הוא מן התורה: (מא) כן הוא בגמ', אמר ר' אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה
 תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת ילחק וכו', אבל בת"כ שדרשו פסוק זה לא נזכר דרוש זה אלא זה לשונם:
 זכרון אלו הזכרונות תרועה אלו השופרות עכ"ל, מכל מקום בהכרח שעל דרוש זה סמכו דרשם, שאל"כ היאך יאל להם
 מתיבת תרועה פסוקי שופרות (רא"ם): (מב) כבר כתב רבינו זאת ביום א' דפסת, וחזר לכותבו כאן, לפי שהפסיק
 שבוטות באמנע ושם לא הוכיר הכתוב המוספין כלל אלא קרבנות הלחם שחון למוספין, אל תאמר שגם צ"ה הוא כן
 והקרבתם אשה לכבוד התקיעות חוץ למוספין (ב"ב): (מג) למדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר (לשון רש"י), כי באחד
 לחדש יהיה לכולכם יום זכרון תרועה שמהיו כולכם נידונים לפני, אך יהיה למקלחתכם בעשור לחדש הזה יום הכפורים

לח) אין זה צ' דרשות, אלא פירושו הנח אותו שם, את
 הפאה הנח במחזור, ואת הלקט הנח שם במקומו במקום
 שכל, והטעם שאין לך לסייע לא' מהם, שאין במתנות עניים
 טובת הגאה לצעלים כמו בתרומה שנתן להם שיראה, ור"ל
 בת"כ חלקוהו לבי משום יגדיל תורה ויאליר (ב"ב), ומה
 דנטר רבינו לומר זאת כאן ולא פירשה בפ' קדושים, הוא
 משום שרק מיתורה אמרו כן, שזריך פעם אחד לומר מעוז
 אותם שאם עבר וקצר את הפאה או לקט את הלקט לעצמו
 זריך ליתנו אח"כ אפילו כבר טמנו ואפילו, והוא כמו ללו
 הניתק לעשה (והשיב את הגזילה) כדאיתא בב"ק ל"ד ופסקו ר"מ במו"ל, ומאומרו כאן מעוז אותם פעם ב' דרשו בו
 דרשה זו (מ"ל): (טל) לעיל בפ' קדושים אני ה' שאחר מתנות אביונים פירש רבינו דין לפרע ואיני גובה וכו' (והוא
 מת"כ), וכאן אמר להפך, לפי דרכינו באתם הקודם שהוא כמו והשיב את הגזילה, נכון הוא כפסוק ופרת, למי שגזלו ולוקחו
 אמר הכתוב שם אני ה' דין לפרע, ולמי שמקיים העשה להחזירו אמר כאן אני ה' לשלם שכר (ב"ב): (מ) הגם שזריך
 לומר גם פסוקי מלכות, אבל לא מפסוק זה למדו אותו מו"ל, אלא מפסוק (במד' י"י) גהיה לכם לזכרון וגו' אני ה'
 אלקיכם, ורבינו לא נחית להביא כל ההלכות, רק מה שנחון לו לפרש פשטי הכתובים, וכאן קשה לו מה זה זכרון תרועה, ולא
 אמר יום תרועה כמו בפ' פנחס, והגם שכבר דרשו בו יום תרועה בחול זכרון תרועה בשבת, זו אסמכתא היא שקמכו מו"ל
 גזירתם על הכתוב, ואינו פשוטו, שהרי במקדש היו מוקעין אפילו בשבת, רק גזירת חכמים גבולין משום שבות, והאמת שגם
 לומר מלכות וזכרונות שופרות הוא ג"כ חיובא דרבנן והפסוק רק אסמכתא, אבל נוכל לדחוק ולומר ולפרש הכתוב זכרון
 תרועה שעל ידי שאתם מריעין בשופר של איל אתם נזכרים לפני לטוב, ולזה תקנו מו"ל פסוקי זכרונות ושופרות (ג"א),
 ובספיה"ק דברי דוד כתב שלהחיר מלכות וזכרונות ושופרות היא חיובא דאורייתא, והם שאמרו מו"ל שחכמים תקנום הוא
 הנוסח, אבל ע"פ הדבר הוא מן התורה: (מא) כן הוא בגמ', אמר ר' אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה
 תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת ילחק וכו', אבל בת"כ שדרשו פסוק זה לא נזכר דרוש זה אלא זה לשונם:
 זכרון אלו הזכרונות תרועה אלו השופרות עכ"ל, מכל מקום בהכרח שעל דרוש זה סמכו דרשם, שאל"כ היאך יאל להם
 מתיבת תרועה פסוקי שופרות (רא"ם): (מב) כבר כתב רבינו זאת ביום א' דפסת, וחזר לכותבו כאן, לפי שהפסיק
 שבוטות באמנע ושם לא הוכיר הכתוב המוספין כלל אלא קרבנות הלחם שחון למוספין, אל תאמר שגם צ"ה הוא כן
 והקרבתם אשה לכבוד התקיעות חוץ למוספין (ב"ב): (מג) למדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר (לשון רש"י), כי באחד
 לחדש יהיה לכולכם יום זכרון תרועה שמהיו כולכם נידונים לפני, אך יהיה למקלחתכם בעשור לחדש הזה יום הכפורים

הרין יומא
 קדיש יהי
 נפשתיכון
 יי: כה וכל
 בקרן יומא
 רכפוריא
 קדם יי א
 אנשא די ק
 הרין וישת
 אנש די תע
 יומא הרין

מכפר הוא ל
 שבוטות (ג):
 ובתפלה (מ)
 ובכסות נקו
 שינוי נוסחאות * ע
 וקל מפרשים
 רבינו לפרש א
 שבכסות (ואפי)
 משום דכל מ
 להעיר
 כז. יום
 קודש ובלל
 מלד עלמא,
 ועי
 כת. וכל
 קיג) נח למרן
 כדי שיהיה לנ
 במלאכ

זיני זיי מלאכב (קס)
 זיני מלאכב מתין - (9)
 (בזיני אה י איוו מתין באזלין וגמסין)

2

בשני לאוין. ורבי אברהם אמר כי הפעם בעבור כי חג השבועות בפני קציר חטים, הוהיר שלא תשכח מה שצויתך לעשות בימים ההם.

והנכון בעיני פי "ויבקצרכם את קציר ארצכם" רמז לקציר הנזכר בראש הפרשה (בפסוק י), יאמר, כי בשמבאו אל הארץ וקצרתם את העמר ראשית קצירכם, לא תכלה פאת השדה שהוא לצורך העמר ולא תלקט תלקט, לומר שלא תדחה המצנה הריא את הלאוין האלה.

74 (כד) יהיה לכם שבתון. שיהיה יום שבתה לנוח בו. ואמרו רבותינו (שבת כד): שבתון עשה הוא. והנה העושה מלאכה ביום טוב עובר בלאו ועשה, והשוכת בו מקיים עשה. ועל דעתם, המועדות כלם הקשו זה לזה, פי לא נאמר שבתון בחג המצות ולא בעצרת. ובמכילתא ראיתי בפרשת החדש הזה (שמות יב): ושמתם את היום הזה (שם יב יז) למה נאמר, והלא כבר נאמר: כל מלאכה לא יעשה בהם (שם פסוק טו), אין לי אלא דברים

טוב ירושלם

ורבי אברהם כתב שההסבר הוא, שמכיון שחג השבועות הוא תחילת קציר חטים, הפסוק מזהיר שלא נשכח את מה שצוה לעשות בימים אלה*.

והנכון בעיני ש"ויבקצרכם את קציר ארצכם" מוסב על קציר העומר הנזכר בתחילת הפרשה (בפסוק י), והפסוק אומר שכאשר תבואו אל הארץ ותקצרו את העומר ראשית קצירכם, לא תכלו את פאת השדה היא לצורך העומר*, ולא תלקטו את הלקט לצרכו*, כלומר, שלא תדחה* מצות העומר את הלאוין הללו.

באחד בתודש יהיה לכם שבתון, יום שבתה ומנוחה מדברים שיש בעשייתם טורח ועמל, גם אם אין בהם איסור מלאכה.

(כד) יהיה לכם שבתון*. הפסוק אומר שיהיה יום שבתה לנוח בו. ואמרו רבותינו (שבת כד): שבתון עשה הוא. ולפי זה העושה מלאכה ביום טוב עובר בלאו* ועשה, והשוכת בו מקיים עשה. ולדעתם כל המועדים הוקשו זה לזה*, שהרי לא נאמר שבתון לא בחג המצות ולא בחג השבועות.

ובמכילתא ראיתי בפרשת החודש הזה לכם (שמות יב): ושמתם את היום הזה (שם פסוק יז) למה נאמר, והלא כבר נאמר (בפסוק שלפניו): כל מלאכה לא יעשה בהם, אין לי אלא דברים שהם משום

פני ירושלם

לאוין אלה כאן אחרי מצוות חג השבועות. לכן מביא רבינו את פירוש הראב"ע.

פאה, ויקדיש רק ג' סאין, וישאיר פאה על השאר. לצרכו. כלומר, אם מצא קרוב לירושלים רק שדה שיש בה ג' סאין ושיעור פאה, או שדה שיש בה ג' סאין ועוד ושיעור פאה, ואם יקצור את הג' סאין לא ישארו לו ג' סאין שלמות מפני שינשרו מהן כשעת הקציר, אל ילקט את השבלים שנשרו לצורך העומר, אלא ישלים את החסר לג' סאין משדה אחרת, או יקצור את הכל משדה אחרת יותר גדולה.

שלא תדחה. יש לעיין אם הכונה שלא תדחה לכתחילה, או שגם בדיעבד אינה דוחה.

(כד) שבתון. השאלה היא, מהו "שבתון", כלומר מה יהיה לנו באחד לחודש.

כלאו של: כל מלאכת עבודה לא תעשו (בפסוק הבא).

זה לזה. מהיקש דסמוכין או מדכתיב אלה מועדי ה' (להלן פסוק לו). (רבינו כדרשה לר"ה)

למען אלה. אך לטעם זה היה לפסוק לשנות גם מצות שכתה. לכן ממשך רבינו שהנכון בעיניו שהפסוק בא לומר שלא ידחה קציר העומר לאוין אלה.

לצורך העומר. כלומר, קציר העומר היה שלם סאין, כדתנן במנחות (י א), ומצותו היה לבא משדה הקרובה לירושלים, כדתנן שם (י ב), והפסוק בא לומר שאם מצא קרוב לירושלים רק שדה שיש בכלה רק ג' סאין, אעפ"י שבעלמא קציר הקדש פטור מפאה, כדתנן בפאה (ד ז), אל יקצור את כולה, אלא ישאיר בה פאה, וישלים את החסר לג' סאין משדה אחרת. או יקצור את כל הג' סאין משדה אחרת שיש בה ג' סאין ושיעור פאה.

או אולי גם כאן קציר הקדש פטור מפאה, והכונה שיקצור משדה אחרת שיש בה ג' סאין ועוד ושיעור

שנה משום מלאכה, לכתוב דברים שהם כנותן, תלמוד לומר פיו אפלו מדברים שאינן אבל לא נתברר פי "שבות" בלשונם משום שבות של דבן התורה, לא שיאמרו דברים שאינן מלאכה ונראה לי שהם מדברים שאינן מלאכה ולמלא התכיות יין, ו מקפת חומה ודלתות משא יביאו ביום טו

מלאכה, דברים הם מש שבות. יכול אף חולו ל שבתון*. עכ"ל. הרי ש מאבות המלאכות ותולד

אבל אין זה ברור זה*, והלא בלשון רז"ל אסורים משום שבות ש פלוגי אסור מהתורה, למכילתא לומר "דברים לכן נראה לי ש שאינם מלאכה, ולא ש כלים ואבנים מבית לנ על החמורים, ויביאו

והדין נותן וכו', וההמש ויום הראשון ויום האח שנאמר בפסוק הקודם: וביום השביעי מקרא קד קרוי מקרא קדש [כמו ל מועדי ה' אשר תקראו: חול המועד, כמו שאמו ויר"ט הראשון והאחרון של מועד שהוא קרוי כ ולאחריו אינו דין שיה לומר כיום הראשון שבו וביום הראשון שבתון ד

מלבן ח כמרג
טוב ירושלם
מולד ל פתח יעצוב ירושין

שהן משום מלאכה, דברים שהן משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה, להביא דברים שהן משום שבות. יכול אף חלו של מועד יהא אסור משום שבות, והדין נותן, תלמוד לומר ביום הראשון שבתון (להלן כג לט). והנה ידרשו "שבתון" לשבת בו לגמרי אפילו מדברים שאינן מאבות מלאכות ותולדותיהן.

אבל לא נתברר לי זה, שאם תאמר שהוא אסמכתא, מה פעם שיאמרו בלשון הנה, כי "שבות" בלשונם נאמר לעולם על של דבריהם, והאד יתכן לומר דברים שהן אסורין משום שבות של דבריהם מנין שיהו אסורין מן הפתוב. ודרך האסמכתות לשנות שהם מן התורה, לא שיאמרו דבר זה שהוא מדברי סופרים מנין מן התורה, אבל הנה לו לומר דברים שאינן מלאכה מנין, תלמוד לומר שבתון.

ונראה לי שהמדרש הנה לומר שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה ביום טוב אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שימרח כל היום למדד התבואות, ולשקל הפרות והפתות, ולמלא החביות יין, ולפנות הפלים ונס האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומקים על החמורים, ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו ביום טוב, ויהיה השוק מלא מכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והתנגני

טוב ירושלם

מלאכה, דברים הם משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה, להביא דברים שהם משום שבות. יכול אף חלו של מועד יהא אסור משום שבות, והדין נותן* וכי, תלמוד לומר וביום הראשון שבתון*. עכ"ל. הרי שהמכילתא דורשת ש"שבתון" בא לומר שנשבות בו לגמרי אפילו מדברים שאינם מאבות המלאכות ותולדותיהן*.

אבל אין זה ברור לי*, שאם תאמר שהמכילתא היא אסמכתא, מה ההסבר שהיא משתמשת בלשון זה*, והלא בלשון ד"ל אמור "שבות" בכל מקום על איסורים מדבריהם, ואין אפשר לומר "דברים שהם אסורים משום שבות של דבריהם מנין שהם אסורים מהתורה", והרי דרך האסמכתות לומר "מנין שדבר פלוני אסור מהתורה", אבל אין דרכן לומר "דבר זה שהוא מדרבנן מנין שהוא אסור מהתורה", אלא היה למכילתא לומר "דברים שאינם מלאכה מנין, תלמוד לומר שבתון".

לכן נראה לי שכונת המכילתא שהתורה מצוה לנו שיהיה לנו מנוחה ביום טוב אפילו מדברים שאינם מלאכה, ולא שנטרח כל היום למדוד תבואות ולשקול פירות ומתכות*, ולמלא חביות יין, ולפנות כלים ואבנים מבית לבית וממקום למקום. ואם העיר מוקפת חומה ודלתותיה נעולות בלילה* יעמיטו על החמורים, ויביאו כל מיני משאות, ויהיה השוק מלא מכל מקח וממכר, ותהיינה החנויות פתוחות,

פני ירושלם

והדין נותן וכי, וההמשך במכילתא שם הוא: הואיל ויום הראשון יום האחרון קרויין מקרא קדש נכמו שנאמר בפסוק הקודם: וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם וחולו של מועד קרוי מקרא קדש נכמו שנאמר להלן (פסוק לו): אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, האמור על חול המועד, כמו שאמרו במכילתא בפסוק שלפניו, וי"ט הראשון והאחרון הרי אסורין משום שבות, חולו של מועד שהוא קרוי מקרא קדש ניש קדושה לפניו ולאחריו אינו דין שיהא אסור משום שבות, תלמוד לומר ביום הראשון שבתון. וביום הראשון שבתון האמור להלן (כג לט) אצל חג

הסוכות, והוא הדין לחג המצות שלא נאמר אצלו שבתון. ותולדותיהן, אלא הם רק איסור שבות מדרבנן. אין זה ברור לי ש"שבות" הנזכר במכילתא זו הם דברים האסורים רק מדרבנן. בלשון זה "דברים שהם משום שבות". ומתכות, כגון לשקול כלי או קופיץ (ביצה כת). (הרח"ש) נעולות בלילה, שהיא כרמלית ואין בה איסור הוצאה מהתורה, כמו שאמרו בעירובין (ו: וברש"י שם ד"ה (שם) ירושלים).

4

מקוה, והשלחנים על שלחנם והזהובים לפניהם, והיו הפועלים משימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחל לדברים אלו וכיוצא בהן, והתרו הימים הטובים האלו ואפלו השבת עצמה, ששכל זה אין בהם משום מלאכה. לכה אמרה תורה שבתון, שיהיה יום שבתה ומנוחה, לא יום טרח ועמל. והו פרוש טוב ויפה.

ואתרי בן ראיתי במכילתא אחריתי דרבי שמעון בן יוחאי (יב טו) ששנו בה לשון אחר: אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת, מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין, כגון לא עולין על אילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין ולא מטפחין, תלמוד לומר כל מלאכה. אין לי אלא דרשות, דמצוה מנין, שאין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות, תלמוד לומר שבתון, שבות. וכענין זה היא שנויה בתורת כהנים (לעיל טו כט) ביום הכפורים. ואף על פי שאילו הבריות חלוקות בלשונן ובמדרשיהן, שפא לדבר אחד נתפנו, להביא אסמכתא לשבות דרבנן. ומכל מקום, בין שיהיה פרוש הברית הראשונה כמו שאמרנו, או שהן בלן אסמכתות, אבל פרוש "שבתון" כד הוא, שתהיה לנו מנוחה מן הפרה והעמל כמו שבארנו. והוא ענין הגון וטוב מאד. והנה הזכירו על המלאכות בשבת בלאו וענש פרת ומיתה, והמפרשים

טוב ירושלם

והחננים מוכרים, וחלפני הכסף ישוב ליד שולחניהם והזהובים לפניהם, והפועלים ישכימו למלאכתם וישכירו עצמם כבימי חול לדברים הללו וכיוצא בהם, והיו הימים טובים ואפילו השבתות מותרים בכל הדברים הללו שאינם אסורים משום מלאכה. לכן אמרה התורה "שבתון", שיהיה יום שבתה ומנוחה, לא יום טורח ועמל. וזהו פירוש טוב ויפה*.

אולם אחר כך ראיתי במכילתא אחרת של רבי שמעון בר יוחאי (יב טו) שאמרו בה לשון אחר, וזה לשונה: אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת, מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין, כגון לא עולין על אילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקים* ולא מטפחין, תלמוד לומר כל מלאכה. אין לי אלא דרשות, דמצוה מנין, שאין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומות ומעשרות, תלמוד לומר שבתון, שבות. עכ"ל. וכעין זה אמרו גם בתורת כהנים (לעיל טו כט). ואעפ"י שהבריות הללו שונות זו מזו בלשונן ובדרש שלהן*, אולי הן מתכונות לדבר אחד, להביא אסמכתא לאיסור שבות דרבנן.

אך בכל אופן, בין אם פירוש המכילתא הראשונה הוא כמו שכתבתי*, ובין אם גם היא אסמכתא*, הפירוש של "שבתון" הוא: שתהיה לנו מנוחה מטורח ועמל, כמו שבארנו. וזהו הסבר הגון וטוב מאד.

פני ירושלם

בשבת (קנ: ד"ה במחובר). ושם בהשמטות (ס" קצח) כתב שכך מורה לשון הרמב"ם בהלי שבת (כא א).

ולא מספקים על ירך, ולא מטפחין ביד. (רש"י ביצה לו:).

ובדרש שלהן, שבמכילתא דרשב"י למדו איסור שבותין דרשות מ"כל מלאכה", ובת"כ למדו גם שבותין אלה מ"שבתון".

כמו שכתבתי, ש"שבתון" בא לאסור טורח.

אסמכתא ובאה לאסור שבותין דרבנן.

משום מלאכה. כל זה כותב רבינו באורך גם בדרשה לר"ה, ושם מוסיף: וכי זהו הכבוד שצוה הכתוב ביו"ט והעונג שצוה בשבת, שלא יוציא גרוגרת אחת מביתו לרשות הרבים (שבת צא.), אבל יגלגל זבל שבחצר כל היום מלמעלה למטה וימלא ממנו קופות ומשפלות לרפת בקר, ויסיע אבנים גדולות, א"כ אין השבחות מנוחה ואין הימים טובים שבתון אלא מדברי סופרים.

טוב ויפה, ובפ' בא (יב טז) כותב רבינו שהוא פירוש נכון. ובשורת חת"ס (ח"מ ס" קפה) כותב שכך מכואר דעת רש"י (בשבת קיד: ד"ה אלא לאו לקניבת ירק), ושכך נראה לו להוכיח ממה שכתבו התוס'

והעמל בעשה הזה, נה (ג): מעשות דרכיך שבת של מנוחה, של משום שבות. וזה מן (מועד קטן יב.), שאפלו

זכרון תרועה. פסוק לשון רש"י. והיה צו הכתוב פסוקי הזכרון לזכרון לפני אלהיכם תלמוד לומר אני ה' סומך להם את הפני אבל כל זה א

ולפי זה נאסרו ה רביום טוב נאסרו המל דרכיך ממצוא הפצך ון מנוחה, שלא יחרוש ול מועד איסור שבות, ש חול המועד משבות, ע לגוי ועושה. הרי שאפי

מכיון זכרון תרועה*. כתב ו עכ"ל. והיה לרש"י ל פסוקי הזכרונות והשו ובמסכת ראש השנה ו תלמוד לומר אני ה' אומר זכרונות אתה סו אבל כל זה* א

זכרון תרועה. השאלה ד עכ"ל. רבינו הבין ש ללמד שיש להזכיר פ נראה מגירסת רש"י ש ושפורות, ולפי זה מקי ש"זכרון" כולל גם פסו אבל בדרשה לר"ה נ תרועה, פסוקי זכרונות כאן, ומתרג: אבל הרב

[נתיחדה בין העכו"ם ונדרה להמיר ויצא עליה רנון שהרתה אי מותרת לבעלה]

76

תחל שנה וברכותיה לראש צדיק ה"ה ירדי הרב המאה"ג המופלג ומפורסם כש"ת מהו' יודא נ"י אב"ד דק"ק סעמניץ יע"א.

גו"ה הגיעני ע"ד נערה שנתפתה לערל אחד שאמר שתינשא לו ונסעה עמו ביום ש"ק להכומר הגדול במקום אחר ונדרה להמירה ולאחר איזה ימים חזרה בו ושבה אל בית אבי' ולא הניחה הכומר לשוב עד שנשבע הערל המפתה שלא בא עלי' ולא נגע בה כלל ושוב רננו עלי' בני עירא שהרתה לזנונים והולידה והיא ובני ביתה מכחישים וכעת כמו אחר ה' שנים נשתדכה עם אלמן כהן א' אי מותרת להנשא או לא, ופר"מ כתב ג' חששות א' שחיללה שבת בפרהסיא אפי' באיסור דרבנן הרי היא מומרת וחשודה לכל התורה. ב' שהרי נפיק עלי' קול רינון שהרתה לזנונים וילדה. ג' שהרי נתיחדה כמה ימים עם הנכרים ותיאסר לכהן.

הגוים או אינה מחללת אביה משא"כ מומרת שמתטמעה בין הגוים ומסתמא זינתה הרי מחללת אביה, אלא שמ"מ דבריו צ"ע מ"ש דלא ה"ל למילף גופא נכרי' דאין לו שחר אם לא נפרש ע"ד שאחז"ל (סנהדרין טג, ב) לא עבדו ישראל ע"ז אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא, וע"כ אי לא הוה שבקי' למילף גופא נוכראה לא המירה. ולפ"ז צ"ל בשלמא עע"ז שבש"ס אעפ"י שלא עע"ז אלא להתיר עריות, מ"מ אם היא חשודה, כ"ע לא חשידא ולא מצאה מי שזינה עמה, משא"כ מומרת שמתטמעה בין הנכרים להתיר לה עריות, הרי תמצא הרבה פרוצים ומחללת אביה כנ"ל, מ"מ מחמת חלול שבת לא נאסרה.

→ ומחמת הרינון, הנה הב"ח (אה"ע סי' ד) וח"מ וב"ש (שם סק"א) נתקשו בסתירת ש"ע סי' ד' סעי' ט"ו, והוא מש"ס סוטה (כו, א) דומה וכת דומה, עם מ"ש בס"י וי"ו סעי' ט"ז והוא ש"ס גטין פ"ט ע"א למעיין שם גטין פ"ט יצא עלי' שם מזנה אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא חזו בה, פ"י אפי' היה קול מוחזק בב"ד ממש כמבואר סי' מ"ו סעי' א', מ"מ הכא תלינן דע"י קרבות ופריצות בעלמא דרך הנשים לומר זינתה פלוני ושוב איתא שם בעולה אין חוששין לה אעפ"י שממשמעותה ה"ל לשון מבואר שנבעלה ממש מ"מ אין חוששין, ופ"י הטעם שלא היה רגלים לדבר ולא הוחזק ע"ז בב"ד. והנה לק"מ הסתירה, בס"י וי"ו מיירי שלא יצא עליה אלא קול מזנה, שם זה הוא לפריצות בעלמא, ואין חוששין לא לאשת איש ולא לפנויה, ובס"י ד' מיירי רינון שהיתה מזנה לא שיצא עליה שם זונה אלא שהיתה מזנה כגון דבר מלועזר וכול וירצא וכל כי האי גוני בין פנויה בין אשת איש חוששין והיינו כשיש רגלים לדבר ואתחזק בב"ד פלוני שמע מפלוני וכו'.

ובנידון שלפנינו שאומרים הרתה וילדה א"א לתלות בפריצות בעלמא, אבל מ"מ אין לחוש לרינון וקול בעלמא אם לא יהיה קול כעין אופנים

הנה אמת מומר לחלל שבתות הוא מומר לכל התורה כולה, אבל אינה חשודה לכל התורה כולה, ואין המומר הזה בכלל בן ברית ולא בר שחיטה אבל מ"מ אינו חשוד לשאר עבירות אפי' קיל ממנו, עפ"י דעת הרב"י בי"ד סי' ב"א דוקא בענין א' כגון אם נחשד לאכול דבר חמור, נחשד לאכול דבר קל ממנו, אבל נחשד לעשות מלאכה בשבת אינו נחשד לאכול איסור קל. ואחאב שהי' מומר לע"ז (אי' לאו) [אף] דאינו בר זביחה ושחיטתו פסולה, אבל חשוד לא היה לאכול נבלותא."

ומ"ש תה"ד (סי' רמא) דבהמירה חשודה לכל התורה ומייתי ל"י ח"מ סי' ז' ס"ק כ', היינו מומרים שבזמנינו שמתטמעה בין הגוים ופורק עול כל התורה כולה והרי הוא כגוי ממש אבל ישראל כאחאב דעובר ע"ז ונשאר בין ישראלים ומכ"ש מחלל שבת נהי' דהוה מומר לכל התורה אבל חשוד לא הוה, ועיי' מג"א סי' קכ"ח ס"ק ס"ב ע"ש, ע"כ צריכים לחלק בכך דש"ס מיירי בעע"ז ולא נטמעה בין

סימן כב

א. ראה כע"ז בשו"ע שם סעי' ג, ושם כוונתו לזה. ובכ"י שם לא מצאתי. ונמצא דין זה בשו"ת הרשב"א ח"א סי' סד ובשו"ת הרשב"א המזרחות לדמב"ן סי' קע, [אנב בחת"ס בכמ"ק כותב הרב"י וכוונתו להרב ב"י בשלחנו ולא לכפרו בית יוסף].
א. וכ"כ רבינו להלן ח"ו סי' פג שהחשוד לחלל שבת בפרהסיא, נהי' דהוי מומר לכל התורה, מ"מ אינו חשוד לכל התורה ע"ש. רבים מן האחרונים תמרו על רבינו משו"ע יור"ד סי' קט"ו סעי' ג, ר' שו"ת בית יצחק אה"ע ח"א סי' פמ, דברי מלכאל ח"ב סי' ט ובארוכה בצ"ח (להמרו"ז לימור) סי' קלח. [ועי' שו"ת עין יצחק א"ח סי' ג ושו"ת נטע שורק ו"ד סי' מד].

שלג תת סופר
אין גזט - א
מכון גמאור

שבסי' מ"ו. ובתשובה אחרת² החמרתי להטיל חרם על האב והאם אם יודעים שבתם הרתה לזנונים, ומכשילים כהן ובניו עד סוף כל הדורות, והוא הרי הוא אלמן שבקי בפתח פתוח ע"י לידה שאפשר כולי עלמא בקיאים ומזהירים אותו בחומר שאם ימצא פתח פתוח, והיא שעכ"פ פרוצה היא אין להאמינה, אבל האבות יש להאמין ע"י חרם שיקבלו להתיר לו בעילה ראשונה, ושוב יחוש לנפשו. וראייתי ממ"ש תוס' חגיגה י"ד ע"ב ד"ה בחולה וכו' שהעלו הואיל והיא עבדה איסורא נאמנת טפי ממעוברת שאינה מעידה על עצמה כ"א על עובדה. ולכאורה קשה מה יענו תוס' על מדברת שמעידה על עצמה וצ"ל מדברת שאני שהיא פרוצה שנסתרה, ע"כ אינה נאמנת משא"כ בתולה שעיקרה או מעוברת דמתני' אפשר דנאנסו ואינם פרוצות ע"כ אי עבדה איסורא [נאמנת].

והא דידן בלאה"נ אינו מוכרח שהרתה לפסול לה אפשר לישראל שהרי היתה בשכונת ישראל

ויצורף עוד קצת שבועת הערל אע"פ שפיהם דיבר שוא מ"מ הכא שתלוי כאמונתם ודתם שלא יוציא זרעו שבמעיי ישראלית לדת ישראל וכה"ג בתשו' רשב"א שהאמין שבימי ענוייהם שאינם אוכלים בשר לא יחליקו פני הגבינות בשומן חזיר ולא יערבו בשמן זית וה"נ דכוותיה.

אך האחרון הכביד שנתייחדה כמה ימים עמהם, שבתשו' מהרי"ק (שרש ק"ס) אוסרה עכ"פ לכתחלה לכהן, עב"ש סי' ז' ס"ק ל"ב, ואם לא נתייחדה אלא בשמירת הכומרים יש להקל קצת כמ"ש מהרי"ק שרש ק"ס בתחלת דבריו, אבל זולת זה קשה עלי להתיר להדיא, הגם שאחרונים מזדנזים קצת בדבר ויעי' בס' בית מאיר, מ"מ לא בעינא לקבל עלי אחריות הלז.

ואחתום בכרכה א"נ חותם בברכת השנים.
פ"ב נגהי ליום ה' כ"ג אלול תקצ"ה לפ"ק.
משה"ק סופר מפפד"מ.

סימן כג

[בענין קטלנית]

שלום וכ"ט לתלמידי הרב המאוה"ג הותיק המפורסם כש"ת מו"ה פנחס ליב נ"י אב"ד דק"ק גייזאטץ יע"א.

הנגיד הר"ר שמעון פ"ו רה"ק בקהלתו שאל ממני אודות פרמעכ"ת נ"י שרצון הנגיד שמעלתו ישא אלמנת הרב הגאון פלוני וצ"ל שכבר נישאת מקודם לגאון אחר אי איכא חשש קטלנית.

הנה אם הר"ן בתשו' סי' כ"ח כתב על כיוצא בזה מיראי הוראה אני, אני עניי אנה אני בא, ומ"מ אציע כל הנ"ל בענין זה.

הרמב"ם (הל' אסו"ב פכ"א הל"א) ס"ל אם נשאת לא תצא לאפוקי מהרא"ש (כתובות פ"ד סי' ג) שכ' כופי' להוציא דחמירא סכנתא מאיסורא ורמב"ם דייק מלישנא לא תנשא משמע לכתחילה^א ובתשובה^ב

ב. לעיל סי' ח ד"ה מ"מ.
ג. וראה לעיל סי' ט.

סימן כג

א. וכ"כ בשו"ת בנימין זאב סי' מ ו"ל: ויש לדייק ממה שלא הזכיר התלמוד שם ואם נשאת תצא אלא לא תנשא קאמר התלמוד דמשמע לכתחלה לא תנשא ע"ש.

ב. שו"ת פאר הדור סי' קמו תובא בכס"מ שם ובשלמות בשו"ת מהר"מ אלשקאר סי' עמ.
ג. וכן הביא מקור זה לרמב"ם בבאור הגר"א סי' ט אות ב.

אע"כ מאן דלא קפיד לא שיהי' מי שקפיד באמת וכי יחפצו לישא אותה בלי שאלה שלא שאל והוא ימות בלא

ובתה"ד סי' רי"א כתב דענ משום דדרשו ביה ו

וסיים א"כ בת"ח לא שייך ילדות עגונות שלא תצאנה שייך באלמנה זו ובמעלתו ע ובריב"ש (סי' רמג) אם מת ב להקל. וצ"ע הא אביי מבית ואפ"ה אמרה לה דביתהו דר שתלתה מיתת אביי בה, והרי מדינה, בשלמא מאי דקפיד

שלום וכ"ט לתלמידי הרב הו מה' איצק נ"י אב"ד דק"ק ק גי"ה קבלתי ונפשו בשאלה לבעלה הראשון שהתד

בזקנתו כדרך כל הארץ ונשאי ומכאובים מאז ומת ונשאת ומת ועכשיו מתה אחותה לישאנה ואומר שאינו מפר הרמב"ם מי שאיננו מפרד לז, כתב בשלשה אנשים דאיתחזקה בקטלנית ולהרא כופין להוציא דחמירא סכנו אלא שמעלתו כתב שהאשה ו לבעל. ועוד שהיא מתפרנס ואינה צריכה לפרנסת הבעל,

ד. וע"ע מש"כ רבינו להלן ח"ו סי' ע ה. ע"ש שכתב כן משו"ת מהר"י ויי

א. עיין כס"מ הל' אסו"ב פכ"א הל"א.
ב. עיין להלן ח"ו סי' ע ובתשובה זו.
ג. עי' שו"ת כת"ס אה"ע סי' יג ד"ד שתמה על הנוב"י בהחת"ם, סי' א בתשובה הצ"צ שם. וראה בהשו

לח שייד למינף זה מש"ח. דשלי החם דליחא לאו כיון שזבה חלוי עיקר דין כל שתעבתי כ"ל. ואזכר ראינו במקנה שהרגיש בהא דכל שהעבתי ונדחק מאוד ע"ש. ולפני"ד כוונ"ס. עכ"פ דברי רש"י מיושבים דלא ליענין צמה מלינו מש"ח רק לאיסור חכילה ולאיסור הגאה בעי שפיר למילף מקרא דלוחו כדליחא בפסחים שם וכדמסקינן בקדושין שם בצמיה גופה. רק דהש"ס לא שבקיה לאשוקי למילתיה ופריך לה. וכן ע"כ ז"ל לפי החו' שם בקדושין דג"כ לא ליענין צמה מלינו רק איסור חכילה ע"ש. ולפני"ס קרובים דברי רש"י לפי החו' שם. רק מחולקים בדין אם מועיל השמיטה בחוץ להחזיר איסור מעילה. והדברים ברורים לעיני"ד :

סימן ט

א נשאלתי מעיר אירקוטסק ע"י טעלנברגמאחא חי מוחר לקוח בש"ר כשר מקצבים שמוכרים צפרהביח בש"ר בשבת כמה פעמים. והנה השבתי ע"י נ"ג בקולר שאסור לקנות מהם. ופסא חבאל' דברי. הנה פשוט בש"ס פ"ק דחולין ובפוסקים שמומר לחלל שבת צפרהביח הוא תשוד על נכילות ומריפות ג"כ. וכו' במידי דלורייתא. אבל אם חילל שבת צדדבן ידוע דעת הבית הלל ועוד אחרונים דהוי מומר. אכן הפרי"ח ועוד אחרונים חלקו עליו והעיקר כדבריהם. ולפ"ו היה מקום לומר דב"ד לא עבר רק על מקח וממכר בשבת דהוי דרבנן משום ממנוח חפצין או שמתא יכוזב כדליחא צבייה ל"ו ע"כ ולא נעשה תשוד לכה"ס כולה. אכן נראה דב"ד לענין דלורייתא חב"ל לענין דרבנן נראה דוודאי הוי מומר לכה"ס וכן מוכרח ממנוחא דעירובין ס"ע דליחא שם דמומר לחלל שבת צדדבן הוי כנכרי לענין ציטול רשות ע"ש ברש"י ותו' ושאר ראשונים וכן קו"ל צמ"ח סי' שפ"ה ומזה הביא הב"ב ראייה דלף צדדבן הוי מומר לכה"ס. והקשה הפרי"ח שם דשלי ציטול רשות דהוי דרבנן חב"ל לא דלורייתא דהא קו"ל בסי' ק"ט דתשוד דרבנן אינו תשוד דלורייתא. והנה בצמיה שם משמע שאם לא היה נעשה מומר לכל החורה. לא היה דיו כנכרי לענין זה והף לענין שבת הוי מומר לאוחו דבר ואין דיו כנכרי רק כשנעשה מומר לכה"ס כולה. ולזה הולך רב אשי שם לומר דס"ל דשבת ממירא כעכו"ם והף דרבנן שם לשמע דלא ס"ל הכי מ"מ הא קו"ל כרב אשי לגבי רנב"י. וח"כ אי יומא צדדבנן לא נעשה מומר לכה"ס. למה דיו כנכרי לענין ציטול רשות. והף דלא הוי מומר לכה"ס לאיסורים של חורה רק לאיסורי דרבנן. מ"מ הוי כנכרי לענין ציטול רשות :

שנים ופירש"י שיעור שמיטה מנומלם. והנה כדבתי צממה. ודלוי לא ס"ד ששחט כל הסימנים. דל"כ מה מירק האחר. וגם ח"ל דלפטר שישחט חצי סימנים דל"כ הו"ל עבודה באתר. וע"כ ז"ל דבתי אם שחט רוב הגראה לעינים כדון ומשני ששחט רוב מנומלם. והף דמדרבנן בעינן רוב הגראה מ"מ הכא ככה"כ שהאז זריו הקילו. וממילא מוכח דהוי רק דרבנן עכ"ד. ולדעתו ז"ל דלדבריו עיקר חסר מן הספר דה"ל להש"ס לפרש דמחדש בחירוט דליירי ברוב מנומלם. ועוד דהא לשון המשנה רובו של אחד כמורה בחולין כ"ו דליירי בעולין כדליחא בדרף כ"ט שם. חיירי ברוב הגראה לעינים. וסיפא שם רוב שנים דליירי בקדשים כדליחא בדרף כ"ט שם ומייתי לה מהא דקראו ע"ש. לדבריו מיירי ברוב מנומלם. וזה וודאי ח"ל לומר. ולזה נראה פשוט שהש"ס מפרש המשנה משום ש"ל ששחט החצי משום שמיטה לאו עבודה היא וכסירה באתר וכמ"ס החו' שם ד"ה ח"כ שאסור מדרבנן. וכו"ל שחזרו לאתר לגמור כדי שיוכל הכה"כ לומר לקבל כל הדם. ומ"מ שוחט החצי דכל מה דלפטר שיעשה צממו עושה או אפשר לפרש ששוחט הכה"כ כל הסימנים ומירק אחר קאי על הוורידין כדליחא בחולין כ"ט דלכ"ע בקדשים צריך לשחוט חף הוורידין. ולזה מפרש הש"ס דקראו הוי ברוב שנים משום דהוי לאו כלום הוא. ולשחוט כל הסימנים. לא יספיק לומר לקבל כל הדם. וגם דעל הוורידין אפשר דלא נקרא מירוק שמיטה. ויחזר נראה לומר דהך דקראו צממה שחלים דרך פירוש האמוראים המחליטים. ובענין שכתבו החו' צמ"מ כ"א ע"ל וכו' כ"ב ע"כ ד"ה וכמה ועוד בכ"מ בש"ס :

ואגב אזכיר מה שראיתי בשמ"מ פ"א מה' שמיטה שהקשה בקדושין כ"ו ע"כ דקאמר ר"י משום ר"מ דילף חשנב"ע צמה מלינו מה שלי בשלך אסור וכו' ופירש רש"י דאסור בהגאה והקשה דהא ר"מ בפסחים כ"ב יליף איסור הגאה להשנב"ע מלוחו חלה משלך וכו'. ומשאר בקושא ובמקנה נדחק בזה. ולפני"ד דלכ"מ דלכחורה חמורה חשנב"ע שם היכי יליף איסור הגאה להשנב"ע משחטו חוץ צמה מלינו. לפירש"י שם שהאיסור בש"ח מפני ששאר איסור מעילה ע"ש. וח"כ מה ששוחט בחוץ אינו מוסף איסור רק שאינו מהיר האיסור הקודם דגוה"כ הוא שחיסור שאינה זבחה אינו יחזר רק בשמיטה. ואיסור קדשים אינו יחזר רק בשמיטה בפנים כראוי וצוריקה וע' ריש מעילה. וח"כ מהכי חיוני לומר דבשנב"ע עוד כוסף איסור הגאה ע"ש ששחט בפנים כיון דבש"ח לא מלינו שיתוסף איסור ע"ז :

אבל האמת הכולנה פשוטה לפירש"י דילף דכי היכי דהוי גוה"כ שישחטו קדשים בפנים ואם שחטם בחוץ לא חושיל השמיטה להחזיר איסור קדשים. ה"כ בחולין הוי גוה"כ לשחוט בחוץ. ואם שחט בפנים אינו מועיל להחזיר איסור שאינו זבחה. וילף מזה רק לאיסור חכילה והגאה בעי למילף מקרא דלוחו. והא דפירש"י בהגאה זה רק בש"ח ששם האמת כן כדון קדשים שאסורים בהגאה. אבל לא דבתי למילף מינה איסור הגאה. ונראה דנקיט רש"י איסור הגאה דהוי רכוחא עפי. ועוד משום דבחכילה נראה דבלח"ה יחא אסור בש"ח משום כל שתעבתי כדליחא בחולין קט"ו. ול"ע על החו' בקדושין שם דמשמע מדבריהם שיחא מומר ש"ח חף בחכילה ע"ש. ונראה שם כוונתם שם רק דמשום לחא דקדשים אין כאן איסור בש"ח. אבל מהא דכל שתעבתי לא חייבו זה. ובאמת קשה גם בחשנב"ע ל"ל יליף איסור חכילה מכל שתעבתי. ומכ"ש לחאי דלמירין בחולין קי"ד דילחך מחמת זה גם בהגאה מהא דר' אבהו אר"ה ע"ש. וזומק לומר דדמי להא דחורש בשר ותמור בחולין קט"ו. דבחו' שם מבוחר הסברא משום שאינו יוכר כ"כ ע"ש. ובש"ח והשנב"ע בוודאי יוכר עפי וכהא דלוחו ואת בני ויטילה הקן ע"ש בחו'. והנראה דהא דכל שתעבתי לא שייד רק צמה שיש עליו חזרה לאו. אבל לא בלאו הבא מכלל עשה ואין מפרש האזהרה זו. וה"כ השנב"ע הוי רק מכלל עשה כדליחא בקדושין שם ברימוק מקום אהה זבחה וח"ל זבחה בקירוב מקום. וזבחה מלינו

שגאה
פסוק
דתי
שחט
שם
בש"ס
שחט
זיטה
ח"כ
הידור
ע"ז :

חמורה
ל מה
רק
וחילה
אבל
אסור
רנב
צמ"ס
אשר
ע"כ
גלגון
זה
קיים
ד רק
חור
ויש
וחילה
דנבי
ד של
ו ס'
נולוח
וקפ"ו
ע"ש
מש"ל
ז מ"ו
אב"ד
אכ"מ
אסרין
ע"ז

מלות
אבל
ז מי
וחילה
הדיח
שיד
יסורי
צחו'
העת
ח"ה :

ה' י
קשה
ברוב

ברג"ל ר' מלביאל צב. האו. צ"ס

כגון שאמר להש"כ שחזה למוכרה לנכרים . ועתה מוכר לשראל
 מנכר הוא . וכן בדיו ניקור יש הרבה דברים שאינם רק מלך
 מומלך דרבנן ע"כ ס"ד ובראשונים סס . וכן לענין שכן
 ששה ג' ימים דהו"ק מן מרבנן . וכן בבשר וכן מחטלים מן העין
 דהו"ג ב"כ רק חשב דרבנן . על כל אלה הוא חשוד ואסור לקנות
 ממנו ולהאמין לו על זה . וזה בודאי י"ח לומר שכיון שהטבת
 איש בור אינו יודע שהוא דרבנן וחושב שבדיקת הריאה וס"ד הכל
 מדאורייתא דל"כ מושב ג"כ שמקומו וממכר היו ג"כ לדאורייתא .
 והעיקר שאין משגיחים על סברא זו כי לאו מחזיקים שיוצאים
 כל ישראל מה הוא דרבנן ומה הוא לדאורייתא וכן מוכח פשוט
 ה"ס והסופקים דקיי"ל לחשוד לרבנן אינו חשוד לדאורייתא .
 ולא חילקו א"כ הוא יודע שהוא דרבנן או שהוא סובר שהוא
 לדאורייתא . וכ"כ הסופקים לענין מינו שאין ב"ד הורשעים ע"כ א"כ
 הבע"ד בר הכי לדעת טענה המינו וע"י ש"ך ח"מ סי' כ"ז ס"ק ו"ג
 גיטין כ"ד בענין זה ואחמ"ל בזה :

ממנו ע"פ דין כלל דבר . וגם כי הגכרי אין דרכו להסית את
 שבו . כי הוא מנהג אבותיו צידו כדליתא בחולין י"ג . משא"כ
 פושעי ישראל אין מתרחקים ממנו כ"כ . וגם דרכו להלעיג ואריך
 להזכיר ממנו יותר . וכן איתא בשבט דף קט"ז אר"ט אשילו אדם
 רודף אחרינו להרגו ונתח רץ אחרינו להכניס נכנס לבית עכו"מ
 ואין נכנס לבהיתן של אלו שהללו מכירין וכופריין והללו אין מכירין
 וכופריין וכו' . ח"כ ישמעאל וכו' ועליהם אמר הכתוב הלא משגלך ד'
 אשגל וגו' . ומה קשה לי על דברי החו"ע עירובין ס"ח ע"ב ד"ה
 הדך שכתבו שהזריה היחה בצביל עכו"מ שמואל ילמד מנוטעין ולא
 מכוס לדוקי וכו' ולאגב שאסרו בעכו"מ אסרו נמי בכותי ולא לא
 החמירו יותר מבטעו"ס להלך שכיחות ביחוד חף שאינו חשוד
 על שפ"ד . וקשה דהא ארבעה איתא בשבט קט"ז שיתר יש להתרחק
 מן הדוקים ממה שיש להתרחק מעכו"מ וע"כ בפירש"י בשבט
 דקאי על הדוקים . ואולי י"ל דהא איתא בעירובין ע"כ הטעם
 ששולטן לשכור יחשבו העכו"ם שטעוהו לו כשפים ולא ישיב לו .
 וממילא ירחקו משם . והנה זה שייך רק בעכו"ס . אבל ישראל
 שאינו מודה בעירובין או לדוקי . יודע היטיב דיוני ישראל שהוא
 חקאחא דרבנן וישיב לו ולא יחוש לכשפיל . והיינו שכתבו החו"
 שהקנה שכיחות רשות עיקרה נהקיה בשביל עכו"ס . אבל בנזק
 השטח שילמדו מנוטעין יש לחוש בלדוקי יותר . וזה דוחק לומר
 דשבט קט"ז חייבי בלדוקים שמשגללים להסית אחריהם דהא קאי
 ע"כ איתא דספרי לדוקים דמשמע דחייבי בשבט לדוקים . והעיקר
 נראה דהא ר"ג ס"ל לדוקי אינו כעכו"ס וכן קיי"ל להלכה בסי'
 פ"ה . והטעם ככתבו המפרשים שהך שאינם נזהרים בדברי חו"ל .
 מ"מ הם כאלוהים בזה שמעשה אבותיהם צדיקים לאו און חשש
 כ"כ שילמדו מנוטעיהם וכמ"ס הב"ש ע"כ שפ"ה לדעת הרמב"ם
 בזה כי מ"ס החו"ע עירובין ס"ט ע"ה שמהרים במילי דרבנן
 הוא דוק . וגם ר"י החו"ע מנהג ל"ג ע"כ דש חייבי רק בנשים .
 אבל לא בכל הדוקים שמלא כל הש"ס שעשו כנגד דרשו חו"ל .
 וכבר הוכיח הב"ש ע"כ דהרמב"ם לא ס"ל סברת החו"ע בזה ע"כ .
 והא דליתא בשבט קט"ז שליך להתרחק מן הדוקים ל"ל דס"ל
 כמ"ד הכא לדוקי הרי הוא כעכו"ס . ולזה אפשר דנוטע להחוי
 כיון דר"ג ס"ל לדוקי אינו כעכו"ס טוב לא מהסגר דח"ק יחמיר
 בו יותר מעכו"ס ואחמ"ל בזה . והעיקר נראה לדוקים דשבת
 קט"ז היינו האדוקים בע"כ . וכן איתא בראיות י"ח לדוקי הוא
 העכו"ם ע"כ . ובע"כ כ"ז ע"כ קרי ל' מין ע"כ . והוא פלוגתא ע"כ
 או להכעים היו מין ואחמ"ל בזה :

(ו) והסברא דמומר דרבנן בחיבור שבת הוא מומר לכה"ה
 בחיבורים דרבנן . נראה דכיון שבת המירא
 כעכו"ס ואמרינן שכיון ששבת על חילול שבת הכי הוא חשוד על
 כל התורה וכעכו"ס . ממילא ה"ה דרבנן כיון שידוע שראשית
 שבת קל עליו מ"ס סיקלו בעיניו דברי סופרים בשאר מלות .
 וכמו שאיסורי תורה דשבת מאורים מכל הגזלות עד שטעשה חשוד
 לכל התורה . כן איסורי דרבנן דשבת ג"כ מאורים משאר איסורים
 ונטעשה חשוד לכה"ה דרבנן . ואף דרש"י כתב בחולין דף ה'
 דלכתי הש"ב שבת כע"ז מפני שכופר במעשה בראשית . וח"כ כיון
 שלא עבר רק אדרבנן . לא שייך סברא זו . מ"מ נראה דסברא
 זו לאו דווקא דל"כ ל"ל צריחיסא . ועוד דהא קיי"ל בזה"ע סי'
 ק"ג דמומר ליה"כ היו ג"כ מומר לכה"ה . וגבי יה"כ לא שייך
 סברא זו . וע"כ ל"ל שהטעם דשבת המירא לכל ישראל יחד מכל
 הגזלות . וכן יה"כ חמור לכל ישראל . ובדן יה"כ באתמא ל"ע
 טובא ואחמ"ל בזה . וע"כ ח"כ סי' ב' סט"ז בזה . ועכ"פ ממילא
 מדברי סופרים דשבת נעשה חשוד לדברי סופרים לכה"ה : וירדו
 חו"ל לסוף דעת הבריות דרק בפרהסיא המירא להו שבת טובח
 ולא בצינעא :

(ז) ועוד נראה והוא עיקר דהא קיי"ל באריות י"ח ובש"ע
 י"ד סי' ז' וסי' קנ"ה דמומר להכעים דיו בלדוקי
 ומין חף דהוא מומר רק לדבר אחד . ובמומר לד"ה סתם ולא
 ידענו אם הוא לחיוב או להכעים איתא ע"כ שאל אוכל שקלים
 ורמשים שאין דרך לחללם לחיוב מומה שהוא להכעים ור"י ס"ל
 בש"ס ע"כ דחף בכלאים דרבנן היו מומר להכעים כיון דמפרסם
 איסורא . מבוזר מזה דכל דמפרסם האיסור ויכר שהוא להכעים
 היו מומר לכה"ה . ול"ע טובא על הרמב"ם ושו"ע ע"כ סי'
 קנ"ח וס"מ סי' תכ"ה שכתבו אוכל כניילא או לובש כלאים להכעים .
 והא קיי"ל דאשילו סתמא היו ג"כ להכעים . ואף למ"ד דמומר
 להכעים לא היו מין מפרש הכי הברייתא כמ"ס החו"ע כ"ז
 ע"כ ד"ה וחד . ול"ל דחייבי בצבילה הרלוו לחכילה כמ"ס החו"ע ע"כ .
 אבל עדיין קשה ל"ל הביא דין זה דמומר דשבת בכולל שקלים
 ורמשים היו להכעים . ואפשר לומר ע"פ מה איתא בש"ס ע"כ
 דמ"ד להכעים היו מין ס"ל דהא דתניא דלכול יחוש או פרעוש
 היו מומר היינו ממוס דבעי למיעטם טעמא דאיסורא ע"כ .
 וח"כ גם בלכול שקלים ורמשים י"ל כן . וכבר הקשו זה בחו"
 ע"כ ד"ה ההם ונדחקו בזה ע"כ . ולזה ס"ל להרמב"ם דברייתא
 פליגי בסברא זו . והוא פוסק כהך ברייתא משום דס"ל להלכה
 להכעים היו מין כמ"ס בפי"ח מה' גזילה ובפ"ד מה' רולת וכבר
 עמד בחב"ש סי' ב' סק"ה על סתירה דברי הרמב"ם בזה ויש
 להאריך בזה ואחמ"ל :

(ח) עכ"פ משמע דמומר להכעים היו מומר לכה"ה ואף שאינו
 מומר רק מלך שאינו מקפיד על איסור זה כלל
 ע"כ בחב"ש . וקשה טובא על הטע"ע שלא כתבו בסי' קי"ט
 דין זה דמומר להכעים חף בד"ה היו חשוד לכל התורה . וכ"כ
 החב"ש

(ד) עכ"פ משמע שאל עובר על איסורי דרבנן על שבת
 בפרהסיא נעשה מומר לדברי סופרים לכה"ה כולה .
 וכן מוכח להדיא בפר"ח בקו"ה לסימן ב' שעיקר יסוד סברתו מה
 שחולק על הנה"י הוא מלך שהקשה ע"כ דהא קיי"ל דחשוד לרבנן
 אינו חשוד לדאורייתא . ונבואר דברבנן מודה דהו"י חשוד לכה"ה .
 והב"ש ע"כ ב' ס"ק כ"ה כתב דלית הילכתא כסוגיא דעירובין
 דהיהיא חולת חליבא דר' יהודה . ור"י ס"ל לחד גירסא בהריות
 דף י"ח דחף במומר מדרבנן דבזר המפורסם לרבים ניקרי מומר
 לכה"ה . ושם קיי"ל כח"ק דלא היו מומר דרבנן . ודברי תמוהים
 דהא הכא קיי"ל בשו"ע חו"ה סי' שפ"ה דחף דרבנן ניקרי מומר
 והא דהריות י"ח לא שייך כלל להא דעירובין דבהריות ע"כ חייבי
 בכלאים דרבנן . ובהו בודאי לא היו מומר לכה"ה כולה חף
 דרבנן . אבל במומר לאיסורי שבת דרבנן היו מומר לכה"ה
 כולה דשבת המירא כעכו"ס כדלמך רב אפי' בעירובין ע"כ ס"ט
 ע"כ ובחולין דף ה' . ודברי החב"ש ל"ע :

(ה) ובמירא חתאו לנ"ד דחף אינימא דלא כהב"ה ולא היו
 מומר לדאורייתא כיון שלא עבר רק על מקח
 וממכר דהו"י דרבנן . מ"מ הא היו מומר לרבנן . ובבב"ר כשר
 איכא מילי טובא דהו"י רק מדרבנן כגון בדיקת הריאה דקיי"ל
 צי"ד סי' ל"ט שאינה חלף מדרבנן . ומדאורייתא חתומקין לה
 אמוקתה דהו"י מרוב כשירות . וח"כ יש לחוש ששחט ולא בדיק

ממנו ע"פ דין כלל דבר . וגם כי הגכרי אין דרכו להסית את
 שבו . כי הוא מנהג אבותיו צידו כדליתא בחולין י"ג . משא"כ
 פושעי ישראל אין מתרחקים ממנו כ"כ . וגם דרכו להלעיג ואריך
 להזכיר ממנו יותר . וכן איתא בשבט דף קט"ז אר"ט אשילו אדם
 רודף אחרינו להרגו ונתח רץ אחרינו להכניס נכנס לבית עכו"מ
 ואין נכנס לבהיתן של אלו שהללו מכירין וכופריין והללו אין מכירין
 וכופריין וכו' . ח"כ ישמעאל וכו' ועליהם אמר הכתוב הלא משגלך ד'
 אשגל וגו' . ומה קשה לי על דברי החו"ע עירובין ס"ח ע"ב ד"ה
 הדך שכתבו שהזריה היחה בצביל עכו"מ שמואל ילמד מנוטעין ולא
 מכוס לדוקי וכו' ולאגב שאסרו בעכו"מ אסרו נמי בכותי ולא לא
 החמירו יותר מבטעו"ס להלך שכיחות ביחוד חף שאינו חשוד
 על שפ"ד . וקשה דהא ארבעה איתא בשבט קט"ז שיתר יש להתרחק
 מן הדוקים ממה שיש להתרחק מעכו"מ וע"כ בפירש"י בשבט
 דקאי על הדוקים . ואולי י"ל דהא איתא בעירובין ע"כ הטעם
 ששולטן לשכור יחשבו העכו"ם שטעוהו לו כשפים ולא ישיב לו .
 וממילא ירחקו משם . והנה זה שייך רק בעכו"ס . אבל ישראל
 שאינו מודה בעירובין או לדוקי . יודע היטיב דיוני ישראל שהוא
 חקאחא דרבנן וישיב לו ולא יחוש לכשפיל . והיינו שכתבו החו"
 שהקנה שכיחות רשות עיקרה נהקיה בשביל עכו"ס . אבל בנזק
 השטח שילמדו מנוטעין יש לחוש בלדוקי יותר . וזה דוחק לומר
 דשבט קט"ז חייבי בלדוקים שמשגללים להסית אחריהם דהא קאי
 ע"כ איתא דספרי לדוקים דמשמע דחייבי בשבט לדוקים . והעיקר
 נראה דהא ר"ג ס"ל לדוקי אינו כעכו"ס וכן קיי"ל להלכה בסי'
 פ"ה . והטעם ככתבו המפרשים שהך שאינם נזהרים בדברי חו"ל .
 מ"מ הם כאלוהים בזה שמעשה אבותיהם צדיקים לאו און חשש
 כ"כ שילמדו מנוטעיהם וכמ"ס הב"ש ע"כ שפ"ה לדעת הרמב"ם
 בזה כי מ"ס החו"ע עירובין ס"ט ע"ה שמהרים במילי דרבנן
 הוא דוק . וגם ר"י החו"ע מנהג ל"ג ע"כ דש חייבי רק בנשים .
 אבל לא בכל הדוקים שמלא כל הש"ס שעשו כנגד דרשו חו"ל .
 וכבר הוכיח הב"ש ע"כ דהרמב"ם לא ס"ל סברת החו"ע בזה ע"כ .
 והא דליתא בשבט קט"ז שליך להתרחק מן הדוקים ל"ל דס"ל
 כמ"ד הכא לדוקי הרי הוא כעכו"ס . ולזה אפשר דנוטע להחוי
 כיון דר"ג ס"ל לדוקי אינו כעכו"ס טוב לא מהסגר דח"ק יחמיר
 בו יותר מעכו"ס ואחמ"ל בזה . והעיקר נראה לדוקים דשבת
 קט"ז היינו האדוקים בע"כ . וכן איתא בראיות י"ח לדוקי הוא
 העכו"ם ע"כ . ובע"כ כ"ז ע"כ קרי ל' מין ע"כ . והוא פלוגתא ע"כ
 או להכעים היו מין ואחמ"ל בזה :

וכעין זה חילקו בש"ס צניטין י"ד בין אחרת דקילה לכו שצניעת או חמורה להו. וכן קו"ל ב"י סי' קי"ט סי' ומהבאר באחרונים שם שחלוי לפי הענין והזמן חי קול לכו האיסור או חמור ע"ש. ולהאגשים האלה ידענו דקיל לכו כל האיסורים ומצויים על המזג מהם צניטין זו. ואיך אפשר למנוח עליהם. וכי"כ הש"ך ב"ד סי' ז' ס"ק כ"ד בשם ש"ח רבינו בלחל לחלק בין לזוהקים שבזמן הש"ס לזוהקים שבזמנו. וכי"כ הביא הלל הוצא בהב"ש סי' ז' סעיף י"ב ובבה"ט ס"ק ז' שבה"ז אף מומר לחיובין אין לסמוך עליו בשום דבר איסור. וכנהג החב"ש שם שרלו למוש לדבריו. ובזמנינו אנו רואים זה צמות אשר אלה שפוסקים צפרהסיה במסחר וקנין בשבת. חמודים על כל דבר איסור. שוב נמשך שנה אחר כוהני כל זה מאלתי בפר"ח ח"ס חת"מ סי' ק"ה שכתב ג"כ שהפוסק חמור בשבת חמוד על כל דבר ע"ש וח"ל שכוונתי לדעתו ה"ל :

סימן י

כבוד ידידי הרה"ג וכו'

ע"ד הש"ב אשר שחט ט' כנשים וג' עגלים. ובדק כתיב בין שמיטה לשמיטה כדרך השומטים ולא הרגיש מאומה. רק אחר שמיטה אחרונה הרגיש חיוב פנימה ושפסק הכיין על ה"ד ועל הגטילה ובדק שנית ולא הרגיש מאומה וכבולו לביתו בדיק שניה וברגיש שניה פנימה בלחוח מקום שהרגיש מקודם וראה שיש שם נקודה שמורה מחלודה על חוד הסכין. ובדרך הליכתו לביתו שבה ערך מעט פחות מרגיע שמה והאריך כח"ר בעוב טעם וביקש לדעת דעתי בזה. והנה באשר חי ערוד מאוד לא אחריו ואשיב בקולר חת הגלע"ד בזה :

הנה חלודה ידוע שאל"ס שתהיה ברגע אחת וזריכה חיוב זמן לזה משתחיל הסכין להחליד. וכעין זה יחיא צב"מ כ"ט ע"ב שהגואל כלי כסף ומחשוף משתמש בהם לפרקים כדי שלא יעלו חלודה בקרקע. ומבואר דאף בקרקע מ"מ אין עולה חלודה רק בלחוח משך זמן. והנה לא תבאר בלחוח זמן אפשר שתחובה חלודה. ורש"י פירש לפרקים ולא ביאר כמה שיפור פרקים. ובברכות י"ט ע"ב ח"ה לפרקים כיו שלשים יום. אבל הבא אין נראה שיהא הנוהג כן. דה"כ ה"ל לפרוש במשנה כמו דמפרש גבי ספרים וכסות. וזה בודאי אין לומר שאומן אהא שהזכיר מקודם צמפרים וכסות שלשים יום. ובצמ"ס ובח"מ סי' רס"ו ס"ט"ו לא נזכר כלל דין זה דרך לפרקים משתמש. רק חיחא שם שמשתמש בכסף בלונן ובמשתמש בחמין ובקרקעומוה כרך וכו'. והוא בר"י ח"מ צ"מ ל' ע"א. והנה רש"י פירש במשנה דקחני משתמש לזרכן אבל לא לשחקן. לזרכן כדי שלא יתעפשו משתמש לפרקים אבל לא ישתמש זמן חבוך שלא ישחקו. ולפ"ו ל' דמפרש דהא דקחני בצרייתא דמשתמש בלונן היינו דאף לפרקים אינו משתמש רק בלונן ובחמין אינו משתמש כלל. [והב"י הביא בסי' רס"ו בשם ר"י ולפ"ו שכן פירש"י במקומו]. ולפ"ו קשה למה לא הביאו הפוסקים דין המבואר במשנה. ול"ל דהרמב"ם ור"י מפרשים שדי שלא יעלה חלודה אריך להשתמש חמוד ככלי כסף ומחשוף וברזל. ודקחמו צמשה לזרכן אבל לא לשחקן מפרש לה בצרייתא כל אחר כפי טעמו זה בלונן וזה בחמין וזה ברך. ודקחמו צמשה לשחקן אף דשל כסף בחמין משחידן י"ל דזה ג"כ מוקרי שחקן שפחיתוס מערכס. ולזה הביאו רק דברי הצרייתא. ולפ"ו יחא מוכח לדעתם שאפשר שתעלה חלודה אף בשעה קטנה. דאלתי לא ה"ל להחיר להשתמש רק לפרקים שיש לחוש לחלודה וכפירש"י. ואין לומר דכיון שכתבו הפוסקים שם גבי טויה וגבי כלי עץ שטויה ומשתמש לזריכה ה"ה בכולה וממילא נשמע שמשתמש כן לפרקים כפי שדרוש לזרכה

החב"ש שם בסי' ב' סקי"ח לדעת רש"י והרשב"א שהוא חמוד על הכל. ועי' רמב"ם פ"ג מה' מעשה"ק ה"ד שכתב דהוי רק מומר לז"א וע"ש בלח"מ פ"ב ה' סגוה. ונראה כוונתו שם דרך לענין שאינו שז מידעוהו לא מוקרי מומר בהחלט לכל החורה. אבל חמוד היו ויש להאריך בזה ואל"מנו. ולזה נראה דגם בשבת אם עבר צפרהסיה מוכח מזה דהוי כלהטעים ואף שראה שערב רק לחיובין. מ"מ כיון שהפקד ח"ע כ"כ לחלל איסור חמוד של שבת צפרהסיה מוכח שהוא מומר להטעים ואינו מקפיד כלל על איסור. ולזה הוי מומר לכל החורה. וממילא דה"ה דברבגן ש"ך זה וכמוכן. ונהא דמומר לחלל שבת משמע אף לחיובין וכמ"ס החב"ש סי' ז' וההכרה לקר במקום ש"ל :

והנה אחרי כוהני הראה לי הכס אחד בש"ס ח"ס חת"מ ח"א סי' כ"ב שכתב דמומר לחלל שבת צפרהסיה אף דהוי מומר לכה"ה. זה רק לענין דלא הוי בן ברית ובר זביחה. אבל אינו חמוד לשאר איסורים. ולע"ד דבריו מרפסין אינרא דהא מפורש בש"ע סי' קי"ט ס"ו שני שהוא מומר לע"ז או לחילול שבת צפרהסיה הרי הוא חמוד לכל החורה. ובב"י שם הביא ש"כ הרשב"א בחשובה. וכן פסקו כל האחרונים הלכה למעשה וכי"כ הרמב"ן בחשובה סי' ק"ע. וגם ח"ך ש"ך לומר שיהא מומר לכה"ה ויהא נאמן. ומה שהביא שם הח"ס מהא דגבי חמוד לדבר חמוד חמוד לקל כתבו הפוסקים שזה רק מניין איסור אחד. הוא ג"כ חמור שזה נאמר רק בשאר איסורים ולא גבי שבת וכ"ה צב"י סי' קי"ט :

ועפ"ז יש לבאר סוגיה דעירובין ס"ט דרבי"א חמד שמומר לחלל שבת הוי ככופר רק לענין ביטול רשות אבל אינו חמוד לכה"ה. ורב אשי חמד דשבת חמירה כעכו"ס ועשה חמוד לכה"ה. וקשה טובא היכי פליג רב"י על בר"הא מפרשה דמייחי רב אשי שם ובחולין דף ה'. וכ"ה פשטות הש"ס בכ"מ. ועפ"מ"ש י"ל דרבי"א ס"ל דאף שנגעשה מומר מ"מ אינו חמוד וכבברה חת"ס שהזכירו. ורב אשי ס"ל שנגעשה חמוד ג"כ וכמ"ס"ל. וקו"ל כרב אשי כמ"ס הפוסקים בסי' קי"ט וכמ"ס"ל :

ועוד נראה דהנה כבר כתב הרמב"ן צפירושו על החורה פרשה חמוד כ"ג כ"ד דאף שמוקד וממכר ועילטול מוקפה בשבת הוי דרנגן. מ"מ זה רק כשעשה כן במקרה. אבל כשעוסק במסחר ועבודה כל היום אף שלא עשה מלחכה לדורייחא ואינו חייב סקילה בשבת או מלקוח ב"מ מ"מ עובר על מ"ע דשביחה. שזהו לשון שביחה שישבחה מעורה ועבודה. ודבריו בדרורים למיין. וא"כ האש הוא שמונד כל היום בשבת ועוסק במכירה בשב. הרי הוא עובר על מ"ע לדורייחא ביום השביעי ששבת וברי הוא מומר לדורייחא צאיסור שבת. וזה דומק לומר דמ"מ לא חמוד על ל"ה דכילה ועריפה. וגם דהא י"ל דעשה חמוד מל"ה שהרי דוהה ל"ה. ועי' יבמות ז' ע"א ומיבורי ח"א סי' ס"ב מ"ש בזה. ורואתי בפ"ה ציו"ד סי' ז' שהביא בשם ס' משנה חבמים לחלק בין עשה לל"ה לענין חמוד ואין ספר הזה ח"י לזאה חקלר בזה ועי' בפמ"ג לז"ה צ"ה סי' ל"ו ובחב"ש סי' ז' סקי"ח מ"ש לענין מומר במלוא עשה וחקלר בזה :

והנה כל זה כהבתי בלח"מ אינו עושה יותר רק שטובק במקח וממוכר. אבל בלח"מ כלי ספק שעושה כמה מלחכות שגושה המפתחמה לפחות חמור וקול"ב הבשר בקרדוס לעשות חלקים שוים דהוי כמותקך. וגם מביא הבשר מביה המטבחים לחמיה ועוד מלחכות הרבה השייכים לזה. וידוע שאיש שעושה זלח נעשה לו השבת שהפקד ובלי ספק מעשן בשבת ג"כ. ואין ש"ך כלל לומר שחמוד רק חדרבגן :

ובר מן כל דין נראה שכל פרטי הדיון הללו היו בזמן הש"ס שהיה מורה שמים על כל אדם. ואף מי שהיה חמוד על דבר לא היה מקום לחשוף על איסורים אחרים חמורים מזה אבל עתה ידוע כי חתמים כאלה שפרקו מעליהם עול שמים צפרהסיה כבר נעשה הכל לפניהם כהיחוד חמוד על כל החורה.

←

←

←

שאינו צריך לו אותו הדס למצוה ע"ש, דמשום הכי שרי דכיון שאינו צריך אותו תיקון ההדס, לא מיחשב מחתך למדה במה שחותך ענבי ההדס.

אותן בשבת וכו' ע"כ. א"כ משמע דליכא איסור מחתך למדה באוכלין. ולפי זה צריך לומר בדברי הכפות תמרים הנ"ל דמפרש הא דאין ממעטין ענבי הדס ביו"ט שהוא משום מלאכת מחתך וכנ"ל, דהיינו דסתמא מיירי בהדס עץ קשה דאינו ראויין למאכל בהמה, משום הכי יש בה משום מחתך למדה.

ע"ל כל פנים נתבאר מדברי הכפות תמרים דאף באופן שאינו צריך דבר הנחתך חייב משום מחתך, אם מחתכו במדה, וכן נראה ממה דאמרין (שנ"ט ע"ה ע"ב) המגרר ראשי כלונסאות, חייב משום מחתך ופירש"י המגרר ראשי כלונסאות כדי שיהיו ראשיהן שוין יחדיו ע"כ, וסתמא במגרר ראשי כלונסאות כוונתו לחקן כלונסאות הנשאר ואינו צריך לו כלל מה שנחתך, ואעפ"כ חייב משום מחתך. ועי' בספר טל אורות (מלאכי נממן דף ס"ג ע"ב) שהאריך בזה, ומצדד גם כן לדינא דשייך מלאכת מחתך אף באינו צריך לדבר הנחתך, וסתר דברי תשובות דרכי נועם (או"ח סי' י"ג) דלא כתב כן.

וראיתי בשו"ת דברי מלכיאל (מ"ג סי' ט' אות י"ג, מונח דרכי משנה יו"ד סי' ק"ט) דקצב החותך בקרדום בשר בשבת לחלק חלקים שוים, חייב משום מחתך למדה ע"כ. ולכאורה דבריו צ"ב דהא באוכלין ליכא מחתך וכנ"ל, ואפשר לבאר דבריו על פי דברינו במלאכת צובע (אות י"ב) שביארנו שיטת הפמ"ג לענין צובע באוכלין, דדבר מאכל העומד למכירה וצובעו שיקפצו עליו הקונים חייב משום צובע. כמו כן לענין מלאכת מחתך, בקצב שמוכו בשר ומחתך הבשר לחלקים שוים לצורך המכירה, אזי אף באוכלין אית ביה מלאכת מחתך, (ועי' עוד מש"כ בזה במלאכת מכה בפטיש אות י"ג).

דלתלוש נימא או חוט המשולשל בבגד ולפי זה נראה דלתלוש נימא או חוט המשולשל בבגד, ותולשו סמוך להבגד שלא יתוסף החוט לקרוע יותר, חייב משום מחתך [אף דלא שייך איסור לוקט יבלת כמו שכתבנו במלאכת מכה בפטיש (אות ד') בבגד שכבר נגמר], וכמו בלוקט ענבי הדס שאינו צריך לדבר הנחתך הנ"ל (ועי' מלאכת גוזז אות י"ט).

ועי' במג"א (סי' רע"ד ס"ק א') כתב נוהגים המדקדקים לרשום בסכין בלחם משנה קודם ברכת המוציא, ובמחצית השקל (ס"ט) דעל ידי זה ימעט תפסקה בין הברכה לאכילה, וראיתי הטעם בשם הגה"צ מוואדיסלאב זצ"ל דאיתא בספר סיבוב ר' פתחי' (חד מקמאי בזמן הרמב"ם) דכת הקראים היו אוסרים להשתמש בסכין מטעם מלאכת מחתך, וחתכו הכל בערב שבת עי"ש. ועל פי זה יש טעם לשבח למנהגינו לרשום על הלחם בשב"ק, כי הנגה עיקר מלאכת מחתך הוא במחתך למדה וכדי להוציא מלבן עושין רושם על הלחם לחתכו למדה, להראות דאין איסור מחתך באוכלין ע"כ. L

מחתך למדה באוכלין 76 הנה נתבאר בדברינו לעיל (אות ד') דמשמעות דברי הרמב"ם (ס"ט) דחייב קטימת קיסם הוא משום מחתך, מדכתב דינו גבי מלאכת מחתך בפ"א, והנה הרמב"ם שם (ס"ז ח') מסיק אדין קטימת קיסם וז"ל כל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה, כגון תבן ועשבים לחים והוצין וכיוצא בהן מותר לקטום

בדעת
ש"כ
תיקון
מחתך,
דאין
משום
ח"ד

מב"ם
דכדי
ה' מן
והוא
אלא
הכאן
דועה
שום

גבי
ענבי
חקן
מנא
ומר
אה
כתב
יכן
ט"ס
נמי
ע"י
ד"ס
ד"ה
ים
ינן
י"תי
ינו

סכו ט"ל מלאכות חלק
גב"ל ל' הי"ט ק"מין אולמין

45

OP SH
933.31
P 486
(1967)

סגוב

הרב רבי פתחיה מרענגשפורג

חלק ראשון

נערך יסודר עפ"י כ"י עתיק יומן ידועים הראשונים
ניסחאית שאר ספרים ישנים עם הארות והערות
ימכ"א בראש הספר עליה אל"י היספה בסוף הספר

ינא לאור עולם ע"י

אלעזר הלוי ד"ר גרינהוט

בירושלם ת"ז

Frankfurt a. M.

Verlag von J. Kauffmann

1905

Preis beider Teile: Mk. 3

Nachdruck strengstens verboten.

ת"ת תש"ז תש"ח

[1967 י"תש"ז]

(הקדמה) *

7 ← חרושים רבי פתחיה אחיו של רבנו יצחק הלבן * בעל התיספות והרב רבנו נחמן מריגנשפורג יהיה * זה רבי פתחיה בימי רבנו יהודה הסור כדמבואר בספרו וסבב כל הארצות עד נהר סמבטיון וכל חרושים וניסים ונפלאות של הקביה שראה ושמע כתב * לזכרון להגיד לעמו בני ישראל * כח ונבחרתו של הקביה שעשה עמו ניסים ונפלאות בכל יום יום והשם יתברך ירחם עלינו ויקבץ נדתו מארבע כנפות הארץ אמן. L

- 1 ד'צו"ו (רבי'ל) (חרושי) / סבוב / הרב. שם (סריגנשפורג) אחיו שם ר' (בינו) - ר' (בינו).
- 2 שם סריגנשפורג ד'פ"א (זכן בשער הסדר) מריגנשפורג. ד'צו"ו (וכיל) (והיה - בספרו).
- 3 ד'צו"ו (רבי'ל) (ו) סבב (רי פתחיה).
- 4 שם (ה) חרושים (וניסים) (ה) נפלאות.
- 5 ד'צו"ו (רבי'ל) (בני) / בית /
- 6 שם (כח - אמן) / להוציא העלמות * (לזורה) ד'פ"א (ניסים).

שאינו מסריח והוא כמחוק יום בין שני ימים. יאם אדם עבר את יום של סידחין סת מיד וכשהיה בא סיום שמסריח ליום שאינו מסריח ימותו. ואין הולכין אלא כשהרוח נוטת לצד אחרי.

III.

76 יעבר ה' פתחיה בארץ הונגמה (ש) משם והלאה מאמינים בחוקת סחמט ותורגמה נכנס בארץ אררם. יבשמנה ימים הלך עד נציבין (2) ועוב הרים נבדוים הרי אררט לימין. יבארץ קדר אין יהודי ייש שם (2) מינים ואמר להם הרי פפתיה למה אינכם מאמינים בדברי חכמי ארמי בשביל שלא למהם אבותינו יבערב שבת חותכין כל הלהם שאוכלין בשביל יאיכלין בחשך ויזשכין במקום אחד כל היום ואינם מתפללין אלא מוסריים. וכשסיער להם הרי פתחיה תתפילה שלני יברכת המזון היה טוב בעיניהם ואמרו לא שמענו מעולם מה היא הלמוד.

IV.

יבארץ אררט הלך בהרי אררט עד נציבין ועד עיר חוכין (2) כופה ובסופו של הרי אררט הולך יומיים לצד שכנגדי ונציבין יש קהילה גדולה ושם בית הכנסת של

- 1 דקוציו ואם עבר אדם (את) ים
- 2 שם סרחן שם סוף סת
- 4 דביא מסחי
- 5 כיל דקוציו בחוקת כיל דרפיא ותורגמה דקוציו ותורגמה (נכנסו)
- 6 דקוציו נציבים.
- 7 כיל דקוציו אין (שם) שם (1) יש שם. שם הר"ר.
- 10 דקוציו בחושך שם א' (חד)
- 11 שם וכשספר שם הר"ר
- 18 דקוציו (מעולם).
- 15 דקוציו חושן כיפה (פי' חושן) דר"ש כיל דרפיא חוסן כיפה (כיל סוכג) (פי' חוסן כלע גדול) כיל דקוציו ובסופו (1). שם הלך יומים
- 16 שם גדולה (שם) בית.

ר' יהודה בן - ב
 ייש באחת אבן
 מאבני בית המ
 אחד ותורגמה ל
 ומנציבין V 5
 עובר לפני בני
 ימים היא נינו
 כופת ובמקום 26
 ואין בו עשב ו
 החרשה יש קד 10
 בה (2) אחד ל
 אחים והם סוד
 מה שבא מיהו
 קורין אותו אל
 לנשיאיו ויש ל 15
 בארץ פרס ו

- 1 כיל דקוציו
- 2 שם קבוע(ה).
- 3 כיל דקוציו
- 4 כיל דקוציו
- 5 כיל הדקל)
- 6 שם (1) מעבר.
- 7 שם ננה-ננה
- 8 כיל דקוציו
- 9 כיל דקוציו
- 12 כיל דקוציו
- 13 כיל סיהודינם
- 15 דקוציו לנשיא

אבל לא בחבורה דני ומיירי בחלון דלכא שיעור הנגזרת דלח רק
 משום כי כדפי" הלח"מ. אך למ"ש ל"ל דהסוגי בכרימות אויל לרי
 דס"ל דבעינן מיקון קלח דלי לר"ח גם במילה חייב משום כי דהיינו
 א"ס יומא דאלג' חייב בחבורה ורק ד"ל דהסוגי שם ס"ל דגם בחבורה
 אלג' פטור דהא כי הו"ס בטהרין דפלגי ב"י חלח' ע"ש וא"כ לוכח
 משום כי ר' ורק משום מפרק ומכ"מ קשה למה כתב הרמב"ם דחובל הוא
 חולדה הא כיון דמומילה מוחב דחובל חייב כתיב בחבורה וה"ל אב
 וז"ל כיון דלא כתיב בעניני דשבת ה"ל רק חולדה דחוק ובשלמא לדין
 היינו משום כי ובאמת הוא אב אבל להרמב"ם קשה (ועיין בירושלמי
 פ"ב ד"מ דלמד' מקלקל פטור הוא שמיטה אב וחבורה מולדה) ומיהו לרי
 י"ל דחייבו משום מיקון גברא וה"ל כתיקון כלי חייב (והוי חולדה דמכה בפטיש)
 או לדידי' ה"ל התיקון גברא בהתיקון שחלש מחו וה"ל התיקון והקלקול
 כאחד אבל לרי"ם קשה דהוי ל"י חובל אב ולמ"ש י"ל דלרי"ם מורה
 הרמב"ם דחייב משום ל"י וה"ל בחובל אב רק לדין דמקלקל בעי מיקון
 אינו אב וחייבו רק משום מפרק ואכתי אינו מיושב דר"ם אב ליהוי אלא
 ל"ל דפירשתי דלרי"ם דרי"ם ה"ל מיקון גברא יוכל להיות משום כי
 והנה בחו"ס בסוגיא כתב דבהמה ה"ל גדולי קרקע לענין דישה ולכאורה
 להרמב"ם דס"ל חייבו דחבורה משום מפרק והוא האסור במילה אי"כ
 משום בחורה דיש דישה בהרס מ"כ"ש בבהמה אי"כ הו לק"מ מ"מ"ג גם
 דג נימא דיש דישה להשחא שאני אדם ובתמה דגלי קרא וכ"ז לדין
 דבעינן ע"מ לתקן אבל לרי"ם גופא דלא בעי ע"מ לתקן או לרי"ם דס"ל
 דהוא מיקון גברא בחמת או לחוק בין בהמה לדגים ודוק היטב בכ"ז
 והדברים עתיקים :

והמפשיטו עיין בחו"ס ב"ק פ"ד ד"ה דסקיל ליה בברו כי דכתיב
 אפי' איכור לכתב דלא מיקרי מפשיט כתיב' והוא כעין
 ש"י החו"ס לעיל גבי האורז ב"ה ועיין בר"ן שהארז מביא רחי' מזה לפרס
 דלא ל"ל דשרי :

המולדו באוכלין ליכא מעבד רק מדרבנן כתיב הר"ן בחולין דף
 י"ד ונבי תלביס איכא מליה דאורייתא דאורייתא כתיב הר"ן בבבלי
 ובמסנה למג' בבלכות קרבנות :

המעברו ר"ל שולך עליה ד' אמות עיין פסחים דף מ"ז ע"א ודוק :

המוחקו ותולדתו מותר בשעוה או בשמן ועיין בסיון ש"ח משעוה
 בדבר הנילוש לא שייך מרוח ע"ש בטור' ואם שייך מרוח
 באוכלין ל"ע. וא"כ הפסח אסור למרח תחמה על הלחם ולי"ע :

ד והמותרו ר"ל בדבר שרואה שיהי' החימוך טהו ומלומלם וגם בזה
 ל"ע באוכלין כתיב' :

הכותב והמוחק יבואר בסוגיא ב"ה :

הבונה הנה ככלים י"ג ג"כ בנן ככנין גמור וז' היום' דכתיב משמע
 משום מכה בפטיש וכן מקשה הר"ן הסחירה כן ברמב"ם
 ומדברי המחור ריש פרק הבונה משמע דמחבר' ע"ן בע"ן ה"ל בונה וז"ל
 י"ל כלי הניגשה מעין א' כהו חקק קב בבקעת או עשה בו קבב וחקנו
 לכלי בזה ליכא כנין וחייבו רק משום מכה בפטיש אבל כלי המחובר
 כזמנה עי"ס ה"ל חייבו משום בונה ודוק' וא"ס גם הרמב"ם :

הסותר כ' החו"ס דבעינן ע"מ לבנות. ולכאורה זה רק לעולא דף ל"א
 והחו"ס דס"ל דגם החולקים עליו נתי' לבנות במקומו אי"כ
 מכ"מ סיחר ע"מ שלא במקומו לרי"ך דלרי"כ ה"ל מקלקל וה"ל כחבטור
 ולרי"ך לחפרו ומיירי כשהתיקון מרובה ולפי' לרי"ם לקמן דף ק"ז דבעינן
 התיקון מיד אי"כ לייבב בסותר רק ע"מ לבנות במקומו וכ"ע ס"ל כדעולא
 ולא משמע כן בסוגיא דלעיל ומכ"מ בסותר לעשות פתח בזה לא הוי
 מקלקל ורק מדיקון למשכן (מנשיל) בזה תליא בדעולא דלעולא ע"מ
 לבנות במקומו בעינן ולדין אי"כ ע"מ לבנות כלל בכה"ג :

המכבה בחו"ס דף ל"ד כתב במשכן היה ע"מ לעשות פתחין ולעולא
 דס"ל ע"מ להבעיר בעינן ל"ל דהיה במשכן ג"כ כיבוי
 להעניס ע"מ להבעיר לפעם אחרת ולר"ם דוקא לעשות פתחים היה במשכן
 ופלגי ביה ולי"ע והרמב"ם (פ' י"ב) המכבה כו' שכן לוטשי ברזל כו' .
 לפ"ז שפיר היה מוכבה שלא ע"מ להבעיר ולי"ע אי"כ קשה על עולא דמלרי' א"כ
 ע"מ להבעיר ולדידיו י"ל עוד דלר"ם דפוטרי בל"מ והרי בעששים א"כ
 כוונו לבנות אלא לר"ם ע"כ ליכא מכה רק בעניס וס"ס כוונו לפתחים
 אבל ר"י שפיר היה מוכבה בעששים וכן שלא ע"מ להבעיר לפ"ז שפיר
 תליא הפלוגתא דאלג' במוכבה בפלוגתא דאין מחבין וא"ס קושיית החו"ס'

8
1

פרק יורה (דף מ"ב) בבה דפ"ג שמואל ארשמואל ודוק היטב :
והמבעיר עיין לקמן דף ק"ז :

המכה בפטיש י"ס ל"ע לרי"ם א"ס במילה חייבו משום מיקון
 גברא או חייבו משום מכה בפטיש וי"מ במילה
 שלא בזמנה וכן במכה הפחילה לעשות פתח א"ס חייב גם משום מיקון
 דהוי מכה בפטיש. והנה בקטימת צו לחלוק צו וכללי חייב משום מיקון
 כלי ובתיקון עלה הדם לקמן דף קמ"ז ובסוכה גבי מיטות ענבים כתב
 החו"ס דלוי מיקון ממש והוא רק מדרבנן. ומלינו מיקון דרבנן כמו
 בהפשת מלה ומרומה או ברחיית מומי כבוד ועיין בזה דף כ"ה או
 בהפשת כלים ש"ט ב"דף י"ח ובשפור שרף' או כליף ש"ט ב"דף כ"ח הוי
 מיקון כלי דאורייתא ומלינו מיקון מאלל לקמן פ' שמינה שרפים גבי הלמי
 מרובה לתוך כבשים או מונח נזון או כסף שבת בהדחת קולית היא גמר
 מלאכתן משמע דלאו משום ביטול הוא אלא משום גמר מלאכה ולפי'
 גם בלזון אסור. וי"ל דלאו דוקא קאמר גמור מלאכתו ומיחו' משום
 מכלל ועיין בדרישה כו' ש"ח מ"ש בזה :

וי"ט לעיין במקלקל דמילה והבערה רק ש"ס בו מיקון גברא או מיקון
 פתילה א"ס לרי"ך לכיון לאוהו התיקון (אלפי' דרי"ם דלא משוי' א"ס
 כמחבין) דלעיל דף ל"א ד"ה דיקא נמי דקתיי מפני ששעה פתח כו' ע"י
 רש"י ולרי"ך להבנה משמע דל"ל כוונה על התיקון אבל בכה"ד סי'
 רס"ב גבי מוהל בשבת משמע דלרי"ך כוונה על התיקון לפ"ז לרי"ם
 לעשו' י"ל כלל דבהבערה העעם משום מיקון פתילה דלמה ל"י לכוון
 על התיקון לא לכוון ויהי' שרי אלא ע"כ דמקלקל חייב אבל לרי"ם דס"ל
 דאי' חייב ה"ל שפיר התיקון כלי כוונה וא"ס הפלוגתא דרי"ם ורי"ם במקלקל
 בהבערה דתיח' להדיא בפלוגתא דאי"כ אי' שרי או לאו. גם בחבורה י"ל
 כן דהא משכחת לה דיעשה אחר שאינו א"כ הבן ולא יכוון לתיקון גברא
 כד"כ הסה"ד אי"כ לרי"ם שפיר לדידיה אי"כ כמחבין אבל לרי"ם אי' לאו
 דמקלקל חייב משום מיקון הוי אפשי' ב"אחר אך שיש לרמות דמייירי בליכא
 אחר דמקומו לקמן דף קל"ג גבי לרענ' רק דלפי' ה"מ ה"מ להקשות א"כ
 גבי שבת לרי"ם דס"ל דמקלקל פטור ורק דתיקון גברא אי"כ ליעבד א"כ
 ולי"ע אבל גבוי הבערה שפיר תליא בפלוגתא דרי"ם ורי"ם ודוק היטב :

המוציא מרשות לרשות אחרין כד"ס שבת דנקט לה הכי לכלול גם
 הכנסה וחלקן בו החו"ס ס"ל דהכנסה הוא תולדה. והרמב"ם
 ס"ל דהוי אב כמו הולאה ואין ל"מ לדיח' דר"ם חייב אחת על שתייה רק
 להסוברים לרי"ך להחרות התולדה בשביל אב"כ ל"מ בא"ס הכנסה ג"כ אב
 יוכל להחרותו בפ"ע אבל לא א"ס הוא רק תולדה ותולדת. הולאה הן
 א' זריקה כדלקמן דף ל"ו ב' מעביר ד"ל ברה"ב ב' מוקיט מרה"י לרה"י
 דרך רה"י כתיב החו"ס ריש שבת בדיה שמי' שהן ארבע כו' וכאן בר"ן
 אבל בירושלמי משמע שהוא ג"כ אב כדכתיב הר"ן ואפשר דל"ל ג"כ אב
 הדומה להולאה וה"ל כהכנסה אליבא דרמב"ם ודוק :

גמרא הא קמ"ל כו' וא"ס הא קתיי לה בשמנה קמייתא העשוה'
 מלאכות הרבה חייב על כל אחת ואחת כו' וי"ל דקמ"ל דאפי'
 בשבת כולן משכחת לה דידע לעיקר שבת בדלעיל דף ס"ט או דידע לס'
 בלאו או באיסור תמוזין ע"ס :

גמרא תנא הוורע והזומר והטעטע להרמב"ם זורע וטועט שניהם אבות
 אלא שזונית זה לזה שוין באיכות הפעולה אבל זומר הוא
 חולדה דאינו טהו באיכות הפעולה הו"ס ה"מ וא"כ אמאי אפשי' בין
 זורע לטועט וכ"ל דקמ"ל דאז"ג דזומר הוא חולדה לטועט וטועט הוא אב
 אחר אפי"ה זומר וזורע אינו חייב אלא אחת :

תוס' ד"ה משום זורע כו' אין להוכיח כו' גראה מדברי החו"ס דס"ל
 דטועט ומדברי' הוא חולדה לזורע דלרי"כ אין מקום לנ"ס
 להוכיח מכלן שלרי"ך להחרות חולדה כו' וק"ל לפי"ו מאי פה"ג משום
 זורע אין משום טועט לא דה"ג כיון דזומר הוא חולדה לרי"ך להחרות
 משום זורע ולא משום טועט דהא גופא חולדה וי"ל דקושיית הש"ס אטועט
 ומדברי' למ"ל להחרות משום זורע דוקא הא סני בהקד' משום טועט אבל
 להרמב"ם דטועט גם כן אב אחי שפיר טפי קושיית הש"ס גם אומר וק"ל :

בא"ד ועוד ראי' בדריש' ב"ק כו' לכהורה י"ל הא דחולדה לרי"ך
 החראה בשביל האב חייב דוקא לרבנן דרי"ם דס"ל דלוי חייב
 אחרונה במקום אב ויש להם חייב אחר לעיין שנג' ע"כ ג"כ למוזר לרי"ך
 שיהי' החראה בשביל האב אבל לרי"ם דחייבו אחרונה במקום אב כמו
 דלענין שנג' חלוק היא מהאב כן י"ל דחלוק הוא ג"כ לענין מיד דל"י
 להחרות

האון ר"י מרוב גניט צ"מ

להחרות
 תולדה
 להאב וליה
 חסא הא
 תולדה רק
 לרי"ח דמה
 ג"כ חקשה
 ח"כ דלי
 לענין ח"ס
 דכשי אבוי
 וולע"ד דל
 שהחורה י
 והאב ח"ן
 ל"ל להש"ס
תוס' ד

פ"ר י"ל
 מחשבת או
 אסורים י"י
 כהערוך וז'
 מחיר ר"י
 דלא יגורר
 גבי בשילת
 י"ל ודאי א'
 דרבנן ה"ל
 בשבת א"כ
 דל"מ דרי'
 י"ס לגזור ו'
 כ"ד בל"כ
 לגזור אי"מ
 בגריה א'
 ואזו שביע
 ה"ל גזל"ג
 דגריה ד'
 מדאורייתא
 דלוחי' תי'
 אי"כ תו ל'
 א"כ שביע
 בדרבנן ה'
 דהא דל"ל
 לשאר מלה
 דחייבו משו
 בשביע' ג'
 יד רק. לג'
 (ועיין ב"ס
 ע"א בדיה

תוס' ד
 כתיב ר"ס
 משכחת כ'
 מולב ש"כ

בא"ד
 ב' זמנפן למו
 זמנפן מו
 ג"ק גם
 בשאר עור
 בחבורה א'

שכתב הר"מ במקומות הנ"ל [עין פ"י ה"י ו"ב ו"א], א"כ כיון דעל אלו מלאכות חייב בכל שהוא חייב על מלאכה זו או ג"כ בכל שהוא ח"כ דבעלמא לר"י שיעור, דלחשביה, וקב"ה זו מלכות כמה פעמים באחרונים ועיין מה שכתבנו לעיל במצות גיר הנשה נמשך ג' אות ע"ו ולמעלה מלאכה וריעה אות ד"ן, ועיין

76

לכתוב בכל שהוא על מלאכות שעושה, חייב נמי על מלאכה זו בכל שהוא.

[ג] וכתב עוד כן ה"מ, דכל דבר הראוי למלאכה בהמה כגון וכו' מותר לקטוע אותה בשבת מפני שאין בה חיות כלים, והוא מה ש"ס

דפי"ה שם, א"כ מצוה ללא שייך לא כונה ולא מכה בפטיש ולא מחקך באוכלי

בהמה, כי חיותו כלי חייב משום כל הנהו כמו שכתבנו [בא"ת הקודמת], על כרחך באוכלי בהמה לא שייך שום דבר על כן מותר, ואוכלי בהמה, ומכל שכן

אוכלי אדם דלא שייך כל הנהו, ואין סומך למה שכתבנו לעיל [במלאכה אופה

אות זו ומלאכה מכה בפטיש אות ד"ן דגם באוכלין שייך מכה בפטיש, היינו שם שגומר מלאכה האוכל והי' גמר הדבר כמו קוליים האקפנין שהדחמן הוא

וכו', אבל בעשה כלי מאוכל, כיון דאין בו משום חיותו כלי ואינו כלי, ממילא לא

שייך גמר מלאכה דלא חיו כלי כלל לא שייך מכה בפטיש, וזה פשוט.

והנה פשוט דקטימה לאו דוקא, רק בכל ענין לא שייך עשיית כלי בהול

בהמה, וכל שכן באוכל אדם ח"כ עשה כלי מהס איתו חייב, דלא שייך

עשיית כלי ולא מכה בפטיש ולא מחקך, ועיין מגן אבות להגאון מתיקלסבורג,

כתב [בד"ה והמחוק] ד"ע אם מחקך שייך באוכלין, ולא הביא דברי הר"מ

כאן דמיייר ממחוק וכתב דבאוכלין לא שייך מחקך דלא שייך חיותו כלי, וז"ע על

הגאון הנ"ל.

ועיין ר"ן נ"ה פרק המביא שם הובא ב"י סי' ש"ד ד"ה וה"ה ומ"ה

סק"ו, דדוקא עשיית כלי מאוכלי בהמה אין עושין אבל אם מחקין

באוכלי בהמה כלים העשויים מכבד י"ז בהם חיותו כלים, ע"ש. א"כ גם מחקך

שייך אם מחקך לנרדך כלי, אך אין נראה, דדוקא חיותו כלי שייך ולא מחקך, ועיין

בתי אדם [כלל ל"ו בשמחה אדם] מה שפלט בענין זה.

לד. הכותב

[א] לשון הר"מ פ"ה ה"ט, הכותב שמי אומות חייב, הכותב אות אמת

גדולה כשמים פטור, ע"כ, ואות אמת הוא לה כחצי שיעור, ואם

כתב אות אמת שחריה ואות אמת בין העבריים חייב, ור"ך שיהא אות הראשון

קיים בשבע שכתב את האחרון, דאם נמחק קודם פטור, ועיין פרי מגדים

בפתיחה להלכות שבת [ד"ה נחשקתי אש] כתב גם בפשיטות, הכותב על מנת

לקלוק העור חייב, שאין חיוב על מקום הכתב רק על הכתיבה [ר"מ כאן].

[ב] כתב אות אמת והשלים בה את הקסר חייב, [ר"מ כאן], כן הוא בגמ'

ק"ד ע"כ, והנה מצוה לקמן ה"י הכותב בכל כתב ובכל לשון

חייב, והנה כלום אמת שהשלימה לפרק אין חילוק בין ספרי קדושים או ספרי

הדיוטות, כמו שמתאר שם דוגמא ארבע אות אחד והשלימה לבגד, איזה נגד שיהיה,

הוא הדיוט השלים לפרק, וכן הר"מ סתם, נראה דבכל הספרים מיייר, וראיתי כאן

בשם ק"ד ע"כ ברש"י ד"ה והשלימה, כתב ו"ל, אות אחרונה של אחד מכ"ד

ספרים, נראה דוקא באחד מכ"ד ספרים הדיוט, וז"ע מנ"ה ליה, ואפשר סתם

ספר כש"ס נקרא רק אחד מכ"ד ספרים, וגם הספרה נומת כן, דכל הספרים, לא

מיבעיא ספרי הדיוט דמוסיפין וגורעין לא שייך השלמה, אלא אפילו בספרים

הקדושים דיכולים להוסיף קצת או לגרוע לא שייך השלמה כלל לחייב, והו' ליה כמו

שהשלים אות לחיוב דפטור, הכא נמי, אך בספרי ח"י, כי המציות והאומות הכל

נמנין ובמספר מאת השי"ת, וכל זמן שנחמך אות לאו קדושה ספר עליו, א"כ

בהשלמה הו' ליה חיותו גדול ומייב על אות אמת, ונראה דלאו דוקא על הקלף, אלא

אפילו על הנייר דאין קדושה ספר עליו, מ"מ כיון דהאומות הם בנימין ומספר ואין

להוסיף ולגרוע, שייך השלמה כי נשלים הספר, אבל בספרים חוץ מאלו לא שייך

השלמה כלל, כי אין נשלים, אם יכולים לגרוע או להוסיף לא שייך השלמה, כן נראה לי

בכור דאין לחייב רק בכ"ד ספרים שהשלים אות להספרי.

[ג] הכותב אות אמת כפולה כגון גג או שש וכו' חייב, [ר"מ כאן ה"י].

עיין מגיד משנה דדוקא חיובו אלו שיש להם כוונה ופירוש,

אבל א"א דלאורך דשני האלפיי"ן אין להם פירוש כלל פטור, ע"כ, נראה דשתי

אומות דאין שום כוונה א"א או א"ס או א"ע, ח"כ שאין להם פירוש כלל חייב כיון

דהם ב' אומות, וז"ע בננו"ה [ק"ג ע"ב].

הכותב

ככל כתב ובכל לשון אפילו משני סימניות חייב [ר"מ כאן]. רש"י

דק"ג ע"ה פירש שמי שמניח אות כדיו ואמת בסיקרא, ור"כ האי

גאון [מובא במגיד משנה] פירש כגון נתי"ן המנחמין כמו ויהי בנסות, והר"מ

סתם כלשון המשנה, כתב אות אמת ונתיקין, כגון מ' מעשה ק' קינן, אש"ס

שע"ז זה קורין מינה שלמה פטור, [כאן ה"י]. כתב אות אמת סמוך לכתב,

שהיפה אות חיווה אות אמת, פטור, [כאן ה"י].

[ד] כתב על גבי כתב, הן דיו על גבי דיו והן סיקרא על גבי סיקרא.

פטור, [כאן ה"י] והע"י, דיו על גבי סיקרא או להיפוך יבואר

בסמוך [להלן אות י"ג] כמ"ד, והנה כתב על גבי כתב דהר"מ פטור כאן הוא

ככל ענין אפילו כשהכתב האחרון מתקן יומר מהראשון, כי כן פוסק פ"ג

מגירושין ה"ד גבי נתיקין שאל לשמה והעביר קולמוס לשמה איתו גט כלל,

והיינו כרז סקרא וכתבן נתיקין כ' ע"ה ע"ש בנפק משנה, ודברי הרב המגיד

ז"ע, ועיין בהג"ה שם ובי"ט שמואל אבה"ע סי' קל"א סק"ה.

אבל אם נאמר דהלכה כרז אח"כ נר יעקב דרנן מוריס נגט דהוי כתב,

והרש"א שם כתב דפסקין כוה"ה דחפסי קידושין, והחוס' כאן

בשבת ק"ד ע"ב ד"ה אחר, מתקנים, דרז אח"כ נר יעקב דאמר כי כתב על גבי

כתב איתו רק בשבת האחרון מתקן, כגון גט שנכתב שאל לשמה ומעביר קולמוס

לשמה, ובאיתו מתקן מודה רז אח"כ נר יעקב דאיתו כתב, וכאן מיייר דאיתו

מתקן, ע"כ נהוי אכן הדיוטות אם מתקן בשבת ככתב העליון אם חייב או לא, והנה

נגט שיהיה נכתב שאל לשמה ובשבת העביר עליו קולמוס לשמה, אם היה שוגג

כיון דמתקן ככתב העליון והוי כתב א"כ חייב שכתב כיון דהגט כשר בשוגג, עיין

אבה"ע סי' קכ"ג ס"ה, אך אם העביר קולמוס לשמה כמזיד היאך הדין, והנה

בכתב גט כמזיד בשבת הוי מומר ואינו גט עיין בשו"ע שם, אך כאן אם נאמר

דאיתו גט דהוא מומר, באמת אם איתו גט לא חילל שבת כלל דכתב על כתב שר

בשבת, רק מחמת מתקן, ואם איתו גט לא הוי מתקן, א"כ לא הוי מומר והגט

כשר, אך אם הגט כשר שוב הוי ליה מומר ופטור, וזה מלוי כוה, והיאך לדידי

להאי דינא, אם הגט כשר פטור משום מומר, ואם נאמר דפטור מחמת מומר אם

כן לא הוי מומר דלא חילל שבת, וז"ע, והנה הספק הוא רק בכתב כל הגט או

מקצתו, אבל אם שמי אומות הוי כמזיד שאל לשמה והעביר עליהם קולמוס,

ודאי הגט כשר, דכאוחו פטור לא נעשה מומר כמו שכתבו החוס' חולין י"ד ע"ה

ד"ה השוחט, והדברים עמיקין, א"כ אפילו אם נאמר דחילל שבת כשר,

וכיון דכשר הוי ליה כתב העליון חיותו חייב מינה משום כתב על גבי כתב, אך

בכתב הרבה, דבכל ב' אומות חילל שבת עיין ביה שמואל שם סק"ה, א"כ אם

נאמר דהגט פטור מחמת מומר, באמת אם הוא פטור לא נעשה מומר כלל

ופטור ג"כ, וכבר ג"כ לא נזכר לומר, דאי כשר הוי ליה מומר, הכלל דאחד מלוי

בחיובו והיאך לדידי דייני להאיך דינא.

ואפשר לומר מטעם אחר הגט פטור, משום כל מילתא דאמר רחמנא לא

מעביד אי עביד לא מהני [תמורה ד' ע"ג], ועי' דהגט פטור ולא

מהני יחוקן האיקור, כבשרת מהרי"ט [ת"א סי' ס"ט] וכמו שהבאנו כמה

פעמים במיבור זה, כי אם הגט פטור אין עושה איקור כי אין כתב על גבי כתב,

ואם נאמר מהני ע"י זה יחשיב, טוב לומר דלא מהני, ואי אמרינן לא מהני חוץ

דלא נעשה איקור גם לא יחשיב כלל, ח"כ דכל מילתא וכו' חייב דעבר דאמימרה

דרחמנא, התם כיון דעובר על דברי התורה דתורה אמה בדבר הוא לא תעשה

הוא עשה, שייך פסיר דחייב דעבר על מיימרה דרחמנא, אבל כאן דהתורה

החירה כתב על גבי כתב, ח"כ ע"י דהחירה התורה נעשית העבירה, ואם אמרינן

לא מהני לא עבר דאמימרה דרחמנא כלל כי אין כתב על גבי כתב דהאיקור נולד

על ידי דאמימרה דהגט כשר, אבל אי פטור לא עבר כלל, וכבר הבאנו כמה

פעמים במיבור זה [עיין לעיל מלאכת קורא אות ב"ן] ח"כ נראה דהגט

פטור ולא עשה איקור כלל ופטור ג"כ, וידעמי כי מדין זה דלא מהני י"ט לדמות,

וגם אני כתבתי ספרה אחרת כלל גדול בדיון דלא מעביד, עיין מה שכתבנו לקמן

במיבור זה [מנחה שס"א], מ"מ לא נמנעתי לכתוב להעיר לב המעיין.

וְצִירֵיךְ חוס' שבת ק"ד ע"ב ד"ה אחר רב מקרא בסוף הדבור, שכתבו לרז

אח"כ נר יעקב מתניתין לא מייירי כלל ענין דנגט לא מני מיייר, ע"כ.

היינו דנגט י"ט כתב על גבי כתב, היינו דנמנעה קוחם ח"כ לענין שוגג דפטור,

ובשוגג ודאי חייב לרז אח"כ נר יעקב כמו שביארנו, ואין צורך להאריך כי מובן

מאליו, ועיין גענין י"ט ע"ה חוס' ד"ה דיו על גבי דיו.

וְנִרְאֶה לרז אח"כ נר יעקב אם העביר כשוגג בקולמוס על הגט שנכתב

שלא לשמה בשבת דחייב טעמא דהוי כתב דאחרון מתקן יומר

מראשון כמו שכתבנו, חייב שחיס משום כתב ומשום מוחק, כמו דיו על גבי

סיקרא שכתב לקמן כמ"ד [עיין להלן אות י"ב], הכא נמי כיון דכתב העליון

ד' ועיין להלן אות י"ד.

ה' וכו' במאירי כאן בפירוש המשנה. — ולכאורה היא פלוגתא בירושלמי כאן פ"ב

ה"ג [חמדת ישראל].

ז' עיין לעיל מצוה ב' אות ט"ו ובהערה שם.

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ע"י

כתב

ה. דהנה יסוד הטעם שאין מחתך באוכלין הוא משום דמלאכת מחתך ענינה מה שמתקן החפצא שחתך [ע"י שחתכה במדה מסוימת הצריכה לו] והר"ז גדר תיקון "כלי" ולכן ליכא חיוב זה "באוכלין" שאין באוכלין משום תיקון "כלים" וכמוש"כ הרמב"ם ז"ל להדיא שם שלכן אין מחתך במאכלי בהמה "מפני שאין בהן תקון כלים".

ו. והנה בדברינו בסימן ה' נתבאר ב' שיטות ביסוד מלאכת מחתך הא' דהרי זה דין בהחפצא "המתקנת" על ידי החיתוך שנתחדש בה האי מדה מסוימת [הנצרכת לשימוש] והב' דהרי זה דין בהחתיכה שחותך מן העור "לזורקו ולהסירו".

ז. ונמצא לפי זה דהך יסוד אם שייך חיוב מלאכת מחתך באוכלין הרי זה תלוי בהני ב' שיטות שביסוד מלאכת מחתך דאם חיוב מחתך הוא דין "בתיקון" החפצא שנתחדש בה המדה מסוימת על ידי החיתוך הנה לפי זה אין חיוב מחתך באוכלין דבאוכלין לא שייך חלות שם תיקון כלי כנ"ל.

ח. משא"כ אם יסוד מלאכת מחתך הוא דין בהחתיכה שחותך מן העור לזרקו הנה לפי זה אין חילוק ונפקא מינה אם זה באוכלין או דבר אחר וגם באוכלין שייך האי חיוב שיסוד מה שחותך "ומסיר" מהדבר הצריך לו [וע"ד בורר "פסולת" מאוכל לפי השיטה שיסוד מלאכת בורר הוא דין "בהפסולת" שמסיר וכמוש"כ במלאכת בורר].

ט. ועי' בדברינו בסימן ג' ד' ה' שהבבלי והירושלמי פליגי ביסוד מלאכת מחתך דלהבבלי בשבת דף ע"ד ע"ב איכא תנאי במלאכת מחתך שצריך שיתכווין לחתוך במדה מסוימת דוקא ובלא זה אין כאן מלאכת מחתך משא"כ

להירושלמי ליכא תנאי זה במלאכת מחתך.

י. ויסוד פלוגתת הבבלי והירושלמי הוא ב' דלהבבלי יסוד מלאכת מחתך הוא דין בהחפצא "המתקנת" על ידי החיתוך ולכן צריך שיהי במדה מסוימת דוקא שאז נתחדש "תיקון" חשוב בהאי חפצא משא"כ להירושלמי יסוד מלאכת מחתך הוא דין בהחלק שחותך לזרקו ולהסירו מהעור [הנשאר הצריך לו] ולכן לא בעינן האי תנאי שיחתוך במדה מסוימת דוקא דהעיקר הוא מה שחותך "ומסיר" מן העור מה שאינו צריך לו.

יא. ולהמבואר הרי נמצא דהירושלמי לשיטתו שפיר איתא למלאכת מחתך באוכלין כיון שיסוד המלאכה אינו "בתיקון" החפצא נכדי שנאמר שדוקא בכלים שייך חלות שם תיקון כלי ולא באוכלין כנ"ל] אלא דין בהחלק שמסיר ומבטל וממילא שאין חילוק אם זה באוכלין או דבר אחר.

יב. משא"כ הרמב"ם ז"ל שפסק דאין מחתך באוכלין הרי זה לפי שיטת הבבלי שיסוד מלאכת מחתך הוא דין בהחפצא שמתקן ולכן בעינן שיחתוך במדה מסוימת דוקא וממילא דבאוכלין לא שייך זה דאין חלות שם תיקון כלים באוכלין וכמו שנתבאר.

יג. ונתבאר בדברינו דדבר זה אם שייך מלאכת מחתך באוכלין הרי זה תלוי ביסוד מלאכת מחתך אם הוא דין בהחלק שמתקן או דהרי זה דין בהחלק שמסיר ופליגי בזה הבבלי והירושלמי וכמו שנתבאר בדברינו היסוד לכל זה.

(ב) ועיין בדברינו בסימנים הקודמים דהבבלי והירושלמי פליגי עוד בכמה דברים במלאכת מחתך ואולי בכל זה לשיטתייהו ביסוד מלאכת מחתך עיי"ש.

חיו

מביא שיטת הדרכי ו מביא שכן היא שיטת כיון שאין לו צורך דמשמע להיפך, מח "שמסיר" או דהוא ד

א. הנה בספר ט הביא שיטת הבעל דו דמלאכת מחתך הוא דו מן העור וכוונתו לצור העור משא"כ היכא ע חתיכה כדי להסירה ותכליתו אינה החתיכה העור הנשאר שרוצה מ מגו אז אינו חייב משו ב. ועיין בדברינו הפירוש קדמון ממצרו הלכה י"ח גבי מסתת בפטיש וכתב ע"ז ואו משום מחתך וי"ל דמו נתכוון שיהי הדבר הנ ידועה אמנם המסת י היוצא ממנו כלל עיי"י הדרכי נועם ז"ל.

ג. האומנם דק

סימן ח

יסוד מלאכת מחתך

מביא דברי הטל אורות במלאכת מחתך שחקר אם בעינין שיהיה לו צורך בהחלק שחותך או בהחלק הנשאר, שיטת הדרכי נועם דבעינין שיהי' לו צורך בהחלק שחותך, מוכיח שדבר זה הוי פלוגתת הראשונים ז"ל, שיטת הפירוש קדמון ממצרים היא כשיטת הדרכי נועם, מוכיח מדברי התוס' והתוס' הרא"ש וחי' המיוחסים להר"ן ז"ל והמאירי ז"ל בשבת דף ע"ה ע"ב דלא ס"ל כשיטת הפירוש קדמון ממצרים והדרכי נועם, מביא דברי הטל אורות בשם הרא"ם ז"ל דס"ל היפך שיטת הדרכי נועם, מבאר דהני ב' שיטות פליגי ביסוד מלאכת מחתך אם הוא דין בהחלק "שמתקן" או דהוא דין בהחלק "שמסיר".

גם את הכסף יש חיובא
 ב' בזה משום מחתך
 שום מחתך [וכמו שהובא
 הד' אם במסתת האבן
 דמחתך דלהבבלי אין
 ירושלמי יש בזה משום
 הכרינו בסימן זה] והה'
 מחתך שיחתוך במדה
 להבבלי בעינין שיחתוך
 ירושלמי לא בעינין תנאי
 שהובא בדברינו בסימן

יובא דמלאכת מחתך
 [בביצה דף ל"ג ע"ב
 בפ"א ה"ח] ליכא
 לשיטת הירושלמי יש
 אוכלין [וכמו שהובא

פלוגתות תלוי ביסוד
 בהחתיכה שחותך כדי
 בהעור המתקן ע"י
 הבבלי והירושלמי

ינו דפליגי הבבלי
 היכא שאין לו צורך
 והוי זה תלוי ביסוד
 הבבלי והירושלמי
 בדברינו היסוד לכל

-א-

א"ח סימן י"ג שכתב שם בתוך דבריו וז"ל
 שהמחתך צריך שיהי' במדה אותו דבר הנחתך
 [כלומר החתיכה שחותך מן העור] וכו' ואין
 לומר דאע"פ שמה שחתך מן העור אינה במדה
 אפ"ה אם הוא כשיעור לתקן את העור שנחתך
 ממנו [כלומר לתקן העור הנשאר אחר שחתך
 ממנו] שיהי' חייב משום מחתך דהא ליתא
 שמדת החיתוך צריכה שתהי' בגוף המחותר
 [היינו החתיכה שחותך מן העור] לא כנשאר מן
 החיתוך [היינו העור הגדול שממנו חתך
 החתיכה].

76 א. הגה יעויין בספר טל אורות בכיבור על
 המדרכי פרק כלל גדול במלאכת מחתך שכתב
 לחקור ביסוד מלאכת מחתך דהנה במחתך
 חתיכת העור מן העור ישנם ב' אופנים הא'
 שמחתך חתיכה קטנה מן העור וצריך לו הך
 חתיכה שחותכה במדה מסוימת הצריכה לו
 ובהאי גוונא הנה המדה הצריכה לו היא בהאי
 חתיכה שחותך מן העור.

ד. וממשיך וז"ל דומיא דכולהו אבות
 שצריך שהשיעור יהי' במה שנעשה באותה
 מלאכה לא במה שנשאר שלא נעשה בו שום
 מעשה ואם חתך מן העור בלא כוונת העור
 המחותר [היינו החתיכה שחתכה מן העור] אלא
 לתיקון העור שנחתך ממנו אז חייב משום מכה
 בפטיש שהוא גמר תיקון המלאכה כמו כן גמר
 תיקון העור שיחתך מותרות העור להשוותו וכו'
 יעו"ש.

ב. ואופן הב' הוא שיש לו עור וחותך
 ממנו חתיכה ואין כוונתו לצורך האי חתיכה אלא
 לצורך העור הנשאר והיינו שצריך לו עור זה
 במדה מסוימת ולכן חותך ממנה כדי שישאר לו
 העור במדה מסוימת ובהאי גוונא הנה המדה
 שחותך אינה בהחתיכה שחותך אלא בהעור
 הנשאר ומעתה יש לעיין בחיובא דמחתך באיזה
 אופן הוא.

ג. ועי"ש שהביא מבעל דרכי נועם בחלק

ספר ה' טל
 ברוב"ש ר' יוסף אהרן קלימניץ
 ט"ז"א

ה. ומבואר בזה דשיטת בעל דרכי נועם דיסוד מלאכת מחתך היא דוקא שחותך חתיכה מן העור וצריך לו האי חתיכה במדה מסוימת משא"כ היכא שחותך חתיכה מן העור ואין לו שום צורך בהאי חתיכה שחותכה מן העור וכל כוונתו רק להסיר האי חתיכה מהעור הנשאר לו [ונמצא שהצורך דמדה מסוימת אינה בהחתיכה שחותך מן העור אלא בהחתיכה הנשארת] אז אינו חייב משום מלאכת מחתך אלא משום מלאכת מכה בפטיש כיון "שמחתך" העור הנשאר ע"י שחותך ממנו המותרות שאינו צריך להם.

ב-

ו. האומנם נראה דדבר זה הוי פלוגתא דהראשונים ז"ל וישנם בזה ב' שיטות הא' דחיובא דמחתך הוא דוקא כשיש לו צורך בהאי חתיכה שחותך מן העור [וכשיטת בעל דרכי נועם הנ"ל] והב' דחיובא דמחתך הוא [גם] * באופן שאין לו צורך בהחתיכה שחותך מן העור וכל כוונתו להסיר האי חתיכה מהעור הנשאר כדי לתקן העור הנשאר ואפ"ה חייב בכהאי גוונא משום מלאכת מחתך [היפך שיטת בעל דרכי נועם הנ"ל] וכמו שיתבאר לפנינו בס"ד.

ז. דהנה יעויין כשבת דף ע"ה ע"ב אמר רבי חייא בר אבא ג' דברים סח לי ר' אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי וכו' והמסתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש ע"כ ובפירוש"י ז"ל שם מסתת את האבן לאחר שנעקרה מן ההר ונחצבה מחליקה ע"כ וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י' מהל' שבת הי"ח דהמסתת את האבן כל שהוא חייב משום מכה בפטיש יעו"ש.

(א) ועי' מש"כ להלן אות י"ז ולהלן בסימן י' ורד"ק.

ח. ועי' בפירוש קדמון ממצרים לרמב"ם שם שכתב ז"ל המסתת את האבן פירוש משה פניה ומתקן זוויתיה עד שמעמידה על איזה תמונה שירצה ואם תאמר למה לא יתחייב משום מחתך וי"ל דמחתך אינו חייב אלא אם כן נתכווין שיהי' הדבר הנחתך מן העור יהי' לו מדה ידועה אמנם המסתת את האבן אינו מקפיד על היוצא ממנו כלל עכ"ל.

ט. ומתבאר מדברי הפירוש קדמון ממצרים שלכן ליכא חיובא דמחתך במסתת את האבן משום דחיובא דמחתך הוא דוקא כשיש לו צורך בהאי חתיכה שחותך מן העור משא"כ במסתת את האבן שאין לו שום צורך כלל בהני פירורים שחותך ומסתת מן האבן וכל הצורך שיש לו הוא בהאבן הנשאר שישאר בתמונה שירצה ולכן אין כאן חיובא דמחתך אלא חיובא שמכה בפטיש והרי זה כשיטת בעל דרכי נועם הנ"ל.

י. אכן עיין בתוס' שבת שם ד"ה והמסתת את האבן כו' חייב משום מכה בפטיש וכתבו על זה התו' בזה"ל אבל משום מחתך וממחק לא מיחייב דמיירי שכבר היא מרובעת ומתוקנת אלא שמייפה אותה ועושה בה שרטוטין וכו' עיי"ש וכן הוא בתו' הרא"ש ז"ל שם.

יא. ומתבאר מדברי התו' ² והתו' הרא"ש ז"ל שבעצם הי' צ"ל חייב משום מלאכת מחתך במסתת את האבן היכא שחותך מן האבן מה שאינו צריך להאבן אלא דהכא ליכא משום מחתך כיון שהאבן כבר מרובעת ומתוקנת ולא ס"ל כשיטת הפירוש קדמון ממצרים דאין כאן

(ב) ועיין בטל אורות שם שכבר התעורר להוכיח מדברי התו' ז"ל אלו דלא כדברי הדרכי נועם עיי"ש.

משום מלאכת מחתך מן צורך בהני חתיכות שחו

יב. ומוכח מזה ד ז"ל היא דחיובא דמו חתיכות מן העור ואין לו שחותך וכל כוונתו רק י [דוגמת מסתת האבן הנשאר ולא לצורך הני כ מן האבן].

יג. ועי' בחי' המי ז"ל [ואינם להר"ן ז" והמסתת את האבן כי בפטיש פירוש"י ז"ל את מתקן לדעת אורכה ו ליחייב משום מחתך וליחייב עוד משום ממ דאין הכי נמי דחייב משו אף משום מכה בפטיש באבן שנתקנה כבר אור מתקנה עכשיו דק דק כ חייב משום מחתך דהא

יד. ועד"ז כתב יעו"ש שכתב והמסתת אחר שנחצבה חייב מן גמר מלאכה ויש שואל לחייבו ג"כ משום מחו הוא מתתכה ומחליקה ע מכה בפטיש אלא שעיי והשויות למדתם אין בה נעשה הכל וכו' יעו"ש.

טו. ומתבאר מדו ז"ל שבעצם חייב משו שחותך חתיכות מן ה: